

Masterproef
Politieke Communicatie

Diversiteit in vertegenwoordiging: een vergelijkend onderzoek naar de representatierol van politieke vertegenwoordigers met etnische minderheidsachtergrond in de Belgische politiek

Samantha Koelewijn

Promotor: Prof. Dr. Jan Beyers
Verslaggever: Prof. Dr. Peter Thijssen

Master Politieke Communicatie (www.politiekecommunicatie.be)
Rolnummer studente: 20140015
Faculteit: Politieke en Sociale Wetenschappen
Academiejaar: 2015-2016

Abstract

Dit onderzoek tracht te verklaren of de representativiteit van politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond anders is dan de representativiteit politieke vertegenwoordigers zonder etnische minderheidsachtergrond. Er bestaat twijfel of een toename van vertegenwoordigers afkomstig uit een minderheidsgroep zorgt voor meer inhoudelijke representatie van minderheidsgroepen. In dit onderzoek kijken we of er verschillen waar te nemen zijn aan de hand van een kwantitatieve inhoudsanalyse van schriftelijke vragen gesteld door leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers in België met en zonder etnische minderheidsachtergrond. Daarbij wordt geanalyseerd of verschillen toe te wijzen zijn aan het hebben van een etnische minderheidsachtergrond of dat andere factoren als geslacht of kenmerken van een politieke partij een rol spelen. De analyse stelt vast dat er beduidende verschillen zijn in vertegenwoordiging en dat deze verschillen in verband staan met het hebben van een etnische minderheidsachtergrond. De conclusie luidt dat het al dan niet hebben van een minderheidsachtergrond uitmaakt voor de manier waarop politieke vertegenwoordigers hun rol vervullen.

Sleutelbegrippen: politieke vertegenwoordigers – etnische minderheden – representatierol – vertegenwoordigen – substantief – descriptief – België.

Woord vooraf

U staat aan het begin van mijn slotstuk voor de Master Politieke Communicatie. Een tijd heb ik gedacht dat dit er niet van zou komen aangezien het kiezen voor de master een onzekere tijd zou betekenen. Desondanks ben ik ontzettend blij en vooral trots dat ik deze stap durfde te zetten. De ervaring om weer student te zijn voelde als een warm bad en ik heb een enorm leerrijke tijd aan de Universiteit Antwerpen gehad. Dit onderzoek voelt als een afsluiting van een mooie periode en via deze weg zou ik graag iedereen willen bedanken die mij heeft bijgestaan met raad en bemoedigende woorden, met in het bijzonder:

Professor Jan Beyers; u was een zeer betrokken begeleider. U heeft mij aangezet tot inspiratie, creativiteit en geloven in mijzelf. Bedankt dat u altijd bereikbaar was voor uitleg, reflectie en uitgebreide feedback. Ik vond het een prettige en leerzame samenwerking.

Mijn lieve vriend, ouders en zus; jullie interesse, steun en onvoorwaardelijk vertrouwen zorgden ervoor dat ik het beste in mijzelf naar boven kon halen.

MSc Michelle Melchers; ik ben enorm blij dat je mij hebt kunnen helpen met het aan het licht brengen van de eerste resultaten. Door jou stapte ik over de drempel en kreeg ik plezier in het verder uitpluizen van de data.

Dr. Jef Vlegels; hartelijk dank dat u de tijd heeft genomen om de interpretatie van de logistische regressieanalyse inzichtelijk te maken.

Met voldoening presenteer ik u hierbij mijn Masterthesis.

Samantha Koelewijn

Inhoudsopgave

Abstract	1
Woord vooraf	2
1. Inleiding	5
1.1 <i>Probleemstelling</i>	5
1.2 <i>Relevantie</i>	8
1.3 <i>Opbouw</i>	9
2. Theoretisch Kader	10
2.1 <i>Het concept representatie</i>	10
2.1.1 Representatie: substantief en descriptief	10
2.1.2 Evenwichtige representatie vereist descriptieve representatie	11
2.1.3 Geen relatie tussen descriptieve en substantieve representatie	14
2.2 <i>Representatierollen</i>	16
2.3 <i>Legitieme democratie</i>	18
2.3.1 Democratisch tekort	18
2.3.2 Zonder evenwichtige representatie geen legitieme democratie	19
2.4 <i>Een situatieschets: België</i>	20
3. Onderzoeksvragen en hypothesen	23
4. Methodologie	25
4.1 <i>Selectie</i>	25
4.1.1 Schriftelijke vragen als valide indicator	25
4.1.2 Naamherkenning	26
4.1.3 Steekproef	26
4.1.4 Kwantitatieve Inhoudsanalyse	27
4.1.5 Uitbreiding tijdsperiode en werken met trefwoorden	28
4.1.7 248 schriftelijk gestelde vragen	28
4.2 <i>Codeboek</i>	30
4.2.1 Deel I: administratieve gegevens	31
4.2.2 Deel II: inhoudelijke kenmerken	32
4.3 <i>Data-analyse</i>	36
5. Resultaten	39
5.1 <i>Overeenkomsten</i>	39
5.2 <i>Verschillen</i>	42
5.2.1 Focus	42
5.2.2 Definiëring van een probleem en wie is er verantwoordelijk	44
5.2.3 Terrorisme, jihadisme, fundamentalisme of radicalisering	46
5.2.4 Slachtoffer of bedreiging	48

5.2.5 Verwijzen naar afkomst	49
5.3 Zijn er alternatieve verklaringen?	51
6. Conclusie en discussie	54
Bronnen	58
Bijlagen	62
<i>Bijlage 1: Overzicht Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond</i>	62
<i>Bijlage 2: Overzicht Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond</i>	63
<i>Bijlage 3: Codeboek</i>	64
<i>Bijlage 4: Lijst van tabellen en figuren</i>	72

1. Inleiding

1.1 Probleemstelling

Politieke representatie is een belangrijke indicator voor de rechten van minderheidsgroepen in hedendaagse democratieën (Celis, Eelbode & Wauters, 2013). De integratie van etnische minderheden in politieke instituties kan effect hebben op de vertegenwoordiging van kwesties omtrent etnische minderheden en de belangen van minderheidsgroepen (Bloemraad & Schönwälder, 2013; Celis, Eelbode & Wauters, 2013). Het zorgt voor een toename van politieke participatie, een verbetering van politiek vertrouwen en een gevoel van inclusie binnen het bestuur (Celis, Eelbode & Wauters, 2013). Wanneer er beslissingen worden genomen die iedereen binnen een democratie aangaan moet het mogelijk zijn om voor alle betrokkenen direct of indirect te kunnen participeren in het besluitvormingsproces. Op deze manier kunnen ze hun eigen belangen uiten en verdedigen (Gropas & Triandafyllidou, 2012; Zapata-Barrero & Gropas, 2012). Wanneer groepen worden uitgesloten van vertegenwoordiging is dit een teken van democratisch tekort binnen de politiek (Zapata-Barrero & Gropas, 2012; Bloemraad & Schönwälder, 2013). Hierdoor kan de legitimiteit van de democratie in twijfel worden getrokken (Azman, 2011).

De politieke representatie van etnische minderheden is een kwestie die niet alleen aandacht krijgt van academici maar ook van belangrijke politieke leiders zoals Angela Merkel (Bloemraad & Schönwälder, 2013). Verschillende politieke partijen erkennen meer en meer dat zij hun aantrekkelijkheid moeten vergroten om ook kiezers met een minderheidsachtergrond te bereiken. Door diversiteit in zowel het lidmaatschap als het leiderschap van politieke partijen aan te moedigen, ontstaat deze aantrekkelijkheid voor allerhande kiezers (Jacobs & Teney, 2010; Bloemraad & Schönwälder, 2013; Schönwälder, 2013).

De laatste studies omtrent de politieke representatie van etnische minderheden proberen te verklaren hoe etnische minderheden in de politiek worden vertegenwoordigd (Eelbode, 2012). Er wordt hierbij gebruikgemaakt van het *Political Opportunity Structure (POS) model*. Dit model werd voor het eerst in 1973 geïntroduceerd door Peter Eisinger (Eisinger, 1973). De hindernissen voor evenredige representatie en de politieke mogelijkheden die vertegenwoordigers met een etnische achtergrond tegenkomen in de politieke arena worden onderzocht (Saalfeld en Bischof, 2013). Er wordt rekening gehouden met de invloed van het burgerschapsstelsel, het electoraal systeem, de politieke partijen en

de karakteristieken van de etnische groep (Eelbode, 2012). Tegelijkertijd wordt de aanwezigheid van etnische minderheden in de politieke arena bekeken (Aydemir & Vliegthart, 2015).

Hierbij wordt verondersteld dat de integratie van etnische minderheden in de politiek de representatie van de gehele minderheidsgroep garandeert. Het uitgangspunt is het door Pitkin in 1967 bedachte onderscheid in vertegenwoordiging. Hij ontwaarde vier verschillende vormen van representatie: formeel, symbolisch, substantief en descriptief (Pitkin, 1967). De laatste twee vormen staan centraal in het debat omtrent de representatie van etnische minderheden in de politiek. Bij substantieve representatie worden de belangen van de vertegenwoordigende groep vertegenwoordigd door te spreken en handelen namens de groep. Descriptieve representatie draait om het herkennen van gedeelde kenmerken in de vertegenwoordiger. Kenmerken die moeilijk te veranderen zijn zoals ras, etniciteit, geslacht of het hebben van dezelfde ervaringen. Er wordt vanuit gegaan dat substantieve, ofwel inhoudelijke representatie, baat heeft bij meer descriptieve representatie (Saalfeld & Bischof, 2013). Etnische minderheidsgroepen kunnen zich herkennen in de vertegenwoordigers. Daarbij zijn politieke vertegenwoordigers die dezelfde kenmerken delen met minderheidsgroepen meer geïnteresseerd in het inhoudelijk vertegenwoordigen van deze groepen (Broockman, 2013; Fieldhouse & Sobolewska, 2013). De vertegenwoordiger representeert de minderheidsgroep en pleit voor beleid dat de belangen van de minderheidsgroep behartigt (Bloemraad, 2013).

Echter, er wordt weinig rekening gehouden met de mogelijkheid dat niet iedere politieke vertegenwoordiger met etnische minderheidsachtergrond zichzelf identificeert als behorende tot een minderheidsgroep (Bloemraad, 2013). Er zijn vertegenwoordigers die niet de behoefte hebben om de spreekbuis te zijn van de minderheidsgroep (Bloemraad, 2013; Aydemir en Vliegthart, 2015). Wanneer zij zich wel inzetten voor de belangen van de minderheidsgroep waartoe zij behoren, is dit veelal door druk vanuit hun politieke partij (Jacobs, 1997; Broockman, 2013). Ook zou de rol van politieke vertegenwoordigers helemaal niet belangrijk zijn. Politieke vertegenwoordigers hebben niet de capaciteit om veranderingen te initiëren gezien hun rol wordt bepaald door de karakteristieken van politieke partijen (Celis & Wauters, 2010; Önnudóttir, 2014).

In dit onderzoek wordt de rol van politieke vertegenwoordigers met een etnische achtergrond onder de loep genomen. De studie legt de focus op de representativiteit van politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond. Specifiek is onderzocht of de representativiteit van vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond in de politieke arena anders is dan

vertegenwoordigers zonder etnische minderheidsachtergrond. Door te vergelijken kan worden vastgesteld of en hoe vertegenwoordigers met een minderheidsachtergrond hun rol als vertegenwoordiger anders invullen. De vergelijking is een uniek aspect in dit onderzoek. Op deze manier kan worden achterhaald of politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond de minderheidsgroep waartoe zij behoren in meer of in mindere mate steunen dan vertegenwoordigers zonder minderheidsachtergrond. Dit onderzoek stelt de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn er verschillen in representativiteit waar te nemen tussen politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond in vergelijking met politieke vertegenwoordigers zonder etnische minderheidsachtergrond?
- En zijn deze verschillen toe te wijzen aan het hebben van een etnische minderheidsachtergrond? Of spelen andere factoren zoals de politieke partij daarin een rol?

Aan de hand van een kwantitatieve inhoudsanalyse van de schriftelijke vragen gesteld door leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers in België met en zonder etnische minderheidsachtergrond wordt antwoord gezocht op de gestelde vragen. Vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond worden in dit onderzoek geïnterpreteerd als personen met een migratieachtergrond. Het kan hierbij gaan om personen die zelf een transnationale migratie hebben ondernomen of waarvan minstens één van hun ouders een transnationale migratie heeft ondernomen. De selectie van vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond is gebaseerd op naamherkenning. Er is gekeken naar de visuele herkenning van de voornaam en de achternaam, en naar uiterlijke kenmerken via de afbeeldingen van de politieke vertegenwoordigers. Op deze manier is ingeschat wie er tot de groep van 'zichtbare minderheden' hoort en gepercipieerd wordt als persoon met etnische minderheidsachtergrond. Deze intuïtieve benadering sluit aan bij de perceptie van etnische minderheden in het sociale verkeer (Devriendt en Charkaoui, 2014). Schriftelijk gestelde vragen bieden een grotere vrijheid aan politieke vertegenwoordigers in het representeren van hun electoraat dan andere platformen (Aydemir & Vliegthart, 2015). De vragen kunnen gezien worden als valide indicatoren voor zowel parlementaire activiteiten als een deel van de individuele communicatie van het parlementslid met de kiezers (Saalfeld en Bischof, 2013). Het voordeel van de Kamer van Volksvertegenwoordigers in België is de substantieel betere vertegenwoordiging van etnische

minderheden in vergelijking met andere Europese landen (Bird, 2005; Eelbode, 2012). Hierdoor is het aantal politieke vertegenwoordigers met etnische minderheidsachtergrond groot genoeg om betekenisvolle conclusies te trekken.

1.2 Relevantie

Onderzoek naar politieke representatie van etnische minderheden in Europa bevindt zich nog in de beginfase (Bloemraad & Schönwälder, 2013). In eerder politicologisch onderzoek gaat veel aandacht naar de verklaringen voor het tekort aan politieke representatie van etnische minderheden (Eelbode, 2012; Eelbode & Wauters, 2013). Echter, het politieke gedrag van parlementsleden met een minderheidsachtergrond en hun belangstelling voor de etnische minderheidsgroep wordt hierbij over het hoofd gezien (Saalfeld & Bischof, 2013). Volgens Saalfeld en Bischof (2013) is dit opmerkelijk aangezien er vanuit wordt gegaan dat er betere inhoudelijke representatie ontstaat door een toename in descriptieve representatie. Een toename in diversiteit binnen politieke instituties leidt tot meer verschillende perspectieven. Er is volgens Saalfeld en Bischof sprake van een leemte op het gebied van kennis over representativiteit van minderheidsgroepen. Ook Aydemir en Vliegenthart (2015) geven in hun onderzoek aan dat empirisch onderzoek naar de substantieve representatie van etnische minderheden niet sluitend en nog onvolledig is.

Dit onderzoek dient bij te dragen aan meer kennis over de representatierol van politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond. Resultaten die deze studie oplevert kunnen gunstig zijn voor een beter begrip over politieke representatie van etnische minderheden in België. Onderzoeken omtrent etnische minderheden in de Belgische politiek zijn summier. Verschillende landen, waaronder België, ervaren een democratisch tekort wanneer het gaat om de etnische minderheidsbevolking (Bloemraad, 2013). Het aantal politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond staat niet in verhouding tot de omvang van deze minderheidsgroep binnen de bevolking. Er is daarom vraag naar meer systematische data van verschillende landen (Bloemraad en Schönwälder 2013). Alleen op deze manier kan begrepen worden welke factoren zorgen voor het verhelpen van het democratisch tekort. De resultaten uit dit onderzoek kunnen bijdragen aan nieuwe inzichten en eventueel een andere benaderingswijze voor politieke representatie van etnische minderheden en eventuele kwesties betreffende etnische minderheidsgroepen. Denk hierbij aan meer politieke vertegenwoordigers met verschillende etnische minderheidsachtergronden op verschillende

posities binnen de politiek of meer bewustwording van vertegenwoordigers wanneer zij te maken hebben met kwesties omtrent etnische minderheden en het representeren van de etnische minderheidsbevolking.

1.3 Opbouw

Dit onderzoek begint met een situerend theoretisch kader waarin allereerst het concept representatie wordt toegelicht. Er wordt ingegaan op descriptieve en substantieve representatie. De theorie, die ervan uitgaat dat het één niet zonder het ander kan, en de weerlegging hiervan worden behandeld. Het hoofdstuk bekijkt vervolgens het belang van representatierollen voor het functioneren van de democratie. Aan het einde van dit hoofdstuk wordt een schets gegeven van de Belgische casus om een duidelijk inzicht te krijgen in de context van dit specifieke onderzoek. Vervolgens worden in hoofdstuk drie de onderzoeksvragen en de verschillende hypothesen uitgewerkt. In het vierde hoofdstuk wordt de methode van onderzoek voorgesteld. Daarna worden in hoofdstuk vijf de resultaten geanalyseerd. Hier vinden we eerst een analyse van de overeenkomsten tussen de Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond. Aansluitend worden de verschillen beschreven. Tot slot wordt in de analyse bekeken of het al dan niet hebben van een etnische minderheidsachtergrond een voldoende voorspeller is voor bepaalde soorten vragen. Het laatste hoofdstuk bevat een conclusie, discussie en mogelijke implicaties voor vervolgonderzoek.

2. Theoretisch Kader

2.1 Het concept representatie

2.1.1 Representatie: substantief en descriptief

Het concept representatie is volgens Pitkin (1967) een modern concept. De oude Grieken hadden hier nog geen woord voor. De Romeinen hadden het Latijnse woord *'repraesentare'*. Dit betekent letterlijk 'opnieuw aanwezig stellen'. Zij gebruikten het woord enkel om aan te geven dat iets in de aanwezigheid werd gebracht van iets wat voordien afwezig was. Het woord werd nog niet gebruikt om personen aan te duiden die andere personen vervangen of waarnemen. Ook werd het woord niet gebruikt in relatie tot de politiek. Pas veel later werd het concept representatie uitgebreid en gerelateerd aan verkiezingen en het recht hebben op vertegenwoordiging (Pitkin, 1967).

De kern van representatie draait om de relatie tussen de vertegenwoordiger en diegene die vertegenwoordigd wordt (Eulau, Wahlke, Buchanan & Ferguson, 1959; Önnudóttir, 2014). Vertegenwoordiging richt de aandacht op de houding, de verwachtingen en het gedrag van diegene die vertegenwoordigd wordt bij het aanvaarden van de beslissingen van vertegenwoordigers als legitiem en gezaghebbend (Eulau et al., 1959). Vertegenwoordiging betreft volgens Eulau et al. (1959) niet enkel het feit dat diegene die vertegenwoordigd wordt besluiten aanvaardt, maar tevens de redenen die men heeft om dit te doen.

Vandaag kan politieke representatie op twee manieren worden begrepen: in eerste instantie wordt de macht in moderne democratieën grotendeels gedragen door een groep personen die gelegitimeerd is om te besturen (Martiniello, 2005). Dit voorrecht krijgen zij via verkiezingen. De burgers in een moderne democratie geven mandaat of volmacht aan een groep personen om te besturen namens hen. Politieke representatie refereert in tweede instantie naar het resultaat van het legitimeitsproces, namelijk de groep personen die volmacht hebben gekregen om te besturen namens de burgers (Martiniello, 2005).

Al in 1967 is er door Pitkin een onderscheid gemaakt in vormen van vertegenwoordiging. Het onderscheid van vier verschillende vormen van representatie is nog steeds actueel. De eerste vorm is *formele representatie* waarbij een vertegenwoordiger formeel gemachtigd wordt om te handelen voor een ander. De machtiging wordt verkregen door verkiezingen. Er wordt als het ware een overeenkomst

aangegaan waarbij de vertegenwoordigde toestemming aan de vertegenwoordiger verleent om via een formele weg namens hem of haar te spreken. Deze overeenkomst is formeel en de vertegenwoordigers moeten verantwoording afleggen. Daarbij is de vertegenwoordiging beperkt qua tijd en inhoud. Na verloop van tijd wordt de overeenkomst herbekeken door verkiezingen. Hierbij kan opnieuw worden gekozen voor dezelfde vertegenwoordiger of er wordt een overeenkomst aangegaan met een andere vertegenwoordiger. Bij *symbolische representatie* gaat Pitkin ervan uit dat er voor ideeën binnen een land of binnen een bevolkingsgroep symbolen bestaan. Zo kan een vlag of koning een bevolkingsgroep vertegenwoordigen. De derde vorm is *descriptieve representatie* en is gebaseerd op gelijkheid. Van deze vorm is sprake wanneer een persoon ascriptieve kenmerken deelt met zijn of haar politieke vertegenwoordiger. Ascriptieve kenmerken zijn moeilijk te veranderen kenmerken als ras, etniciteit, geslacht of het hebben van de dezelfde ervaringen of gezamenlijke interesses. Descriptieve representatie draait om de kenmerken van een bepaalde groep die te herkennen zijn in de vertegenwoordiger. Tot slot onderscheidt Pitkin de *substantieve vorm van representatie*. Het gaat bij deze vorm van vertegenwoordiging om de inhoud en het resultaat. Het draait niet om gedeelde ascriptieve kenmerken, maar om de overeenkomst tussen het spreken en handelen van de vertegenwoordiger met de voorkeuren of belangen van de vertegenwoordigden (Pitkin, 1967). Het onderscheid tussen de vormen van vertegenwoordiging is van belang omdat theorieën bepleiten dat bij de ene vorm betere representatie plaatsvindt dan bij andere vorm.

2.1.2 Evenwichtige representatie vereist descriptieve representatie

In het debat over representatie bestaat de aanname dat adequate substantieve representatie proportioneel meer descriptieve representatie vereist (Saalfeld & Bischof, 2013). Een toename in descriptieve representatie zorgt voor meer politieke vertegenwoordigers die geïnteresseerd zijn in het inhoudelijk vertegenwoordigen van hun kiezers (Bloemraad, 2013; Broockman, 2013; Fieldhouse & Sobolewska, 2013). Diegene die wordt verkozen representeert vaak de minderheidsgroep en pleit voor beleid dat de belangen van de minderheidsgroep behartigt (Bloemraad, 2013). Etnische minderheden delen vaak migratie-ervaringen, moedertaal, culturele en religieuze verwantschap en andere banden die kunnen resulteren in een sterker groepsbewustzijn en institutionele banden (Bloemraad & Schönwälder, 2013). Op deze theorie is de *Politics of Presence Theory* van Anne Phillips (1995) gestoeld. De theorie gaat ervan uit dat vertegenwoordigers een specifiek potentieel hebben om de benadeelde groep, waartoe zij door gedeelde levenservaringen en hun structurele positie in de samenleving behoren, te vertegenwoordigen (Phillips, 1995; Celis & Wauters, 2010). Phillips pleit voor meer descriptieve

representatie. Door betere weerspiegeling van de sociaal-demografische kenmerken van de bevolking onder vertegenwoordigers kan volgens haar meer substantieve vertegenwoordiging worden bereikt. Een specifieke achtergrond van gedeelde ervaringen en kennis biedt niet alleen middelen van bewustzijn, netwerken en expertise voor inhoudelijke vertegenwoordiging. Het is eveneens van invloed op de mate van prioriteit en betrokkenheid in het vertegenwoordigen van de benadeelde groep (Celis & Wauters, 2010). Celis, Eelbode en Wauters (2013) durven zelfs te stellen dat een vertegenwoordiger die niet dezelfde ascriptieve kenmerken deelt minder binding heeft met zijn of haar kiezers. Wanneer de publieke opinie minder belang hecht aan een kwestie, en als daardoor imagoversterkende voordelen voor de vertegenwoordiger wegvallen, dan zal de vertegenwoordiger zich makkelijker onthouden van minderheidsrepresentatie (Celis, Eelbode & Wauters, 2013).

Daarbij draagt het verkiezen van mensen van bepaalde minderheidsgroepen een symbolische waarde (Bloemraad, 2013). De interesses van etnische minderheden kunnen natuurlijk vertegenwoordigd worden door een politicus buiten de groep. Echter, de afwezigheid van diversiteit in vertegenwoordiging zorgt voor een gevoel van uitsluiting (Bloemraad, 2013). Etnische minderheden die vertegenwoordigd worden door iemand met een gelijke achtergrond kunnen een gevoel van solidariteit en inclusiviteit ervaren. Dat gevoel kan de individuele verschillen tussen leden van etnische groepen overstijgen (Bloemraad & Schönwälder, 2013; Broockman, 2013). De kracht van dit symbolisme zou volgens Bloemraad niet onderschat moeten worden. Bloemraad geeft als voorbeeld de overwinning van Barack Obama in 2008 als eerste Afro-Amerikaanse president van de Verenigde Staten. Ook de Rotterdamse burgemeester in Nederland, Ahmed Aboutaleb, is volgens haar een goed voorbeeld. Aboutaleb is door zijn Marokkaanse achtergrond, ongeacht zijn standpunten, een krachtig symbool voor minderheden (Bloemraad, 2013).

Onderzoek in de Verenigde Staten naar dit zogenaamde *political empowerment model of political reality model* heeft het bestaan ervan bevestigd. Het blijkt dat Afro-Amerikanen die zich ervan bewust zijn dat zij op politiek gebied in het nadeel zijn, meer cynisch en vervreemd zijn en minder vertrouwen hebben in de overheid. Het vertrouwen in de overheid en instituties neemt toe wanneer er bijvoorbeeld Afro-Amerikaanse burgermeesters zijn verkozen (Pantoja & Segura, 2003).

Verder onderzoek in de Verenigde Staten heeft aangetoond dat etnische diversiteit een significante voorspeller is voor participatie onder leden van een minderheidsgroep (Rocha et al, 2010). Rocha et al. tonen in 2010 aan dat meer Afro-Amerikanen en Latijns-Amerikanen stemmen wanneer er een groter

percentage aan kandidaat-vertegenwoordigers is met een minderheidsachtergrond. Dit bevestigt de theorie van de 'etnische stem'. Deze theorie gaat ervan uit dat er een relatie is tussen etniciteit en politiek gedrag (Martiniello, 2005). De etnische stem verwijst in eerste instantie naar de individuele stem van een kiezer die behoort tot dezelfde etnische categorie als de politiek vertegenwoordiger. De vertegenwoordiger wordt door de kiezer automatisch als zijn of haar politieke vertegenwoordiger beschouwd als gevolg van hun gedeelde etnische achtergrond (Martiniello, 2005). In tweede instantie wordt er gesproken over etnisch stemmen wanneer een grote meerderheid van de kiezers van eenzelfde etnische groep besluit om een bepaalde vertegenwoordiger ongeacht etnische achtergrond te steunen. Deze collectieve stem is onderworpen aan enige mate van onderhandeling tussen de kiezers en de vertegenwoordigers. De kiezers ontvangen voordelen in ruil voor hun stem. De stem kan ook het gevolg zijn van een subjectief besef dat de vertegenwoordiger in kwestie de zorgen van de etnische minderheidsgroep begrijpt en er meer kans is dat hun belangen worden verdedigd (Martiniello, 2005).

Uit onderzoek van Jacobs en Teney (2010) naar stemgedrag van etnische minderheden in Brusselse gemeenten komt naar voren dat de 'etnische stem' bestaat. Kiezers met een etnische minderheidsachtergrond hebben een specifiek stemgedrag dat verschilt van kiezers zonder deze achtergrond. Dit stemgedrag komt niet voort uit opleidingsniveau, socio-professionele status of gender. Door het bestaan van de etnische stem is descriptieve representatie volgens de onderzoekers toegenomen. Deze toegenomen descriptieve representatie draagt bij aan betere inhoudelijke representatie (Jacobs & Teney, 2010). Grotere diversiteit is volgens de onderzoekers zelfs bevordelijk voor het algemeen belang. Als meer mensen zich met besluiten kunnen identificeren verhoogt dit de legitimiteit voor iedereen (Jacobs & Teney, 2010).

Tot slot benoemt Bloemraad (2013) dat het kiezen van een vertegenwoordiger uit een minderheidsgroep politieke competitie kan veroorzaken. Personen met dezelfde etnische achtergrond kunnen erdoor geïnspireerd raken. Zij zien in de vertegenwoordiger een rolmodel of een persoon die niet op de juiste manier de etnische groep vertegenwoordigt. Zo ontstaat er als het ware een sneeuwbaaleffect van politieke participatie. Daarbij kan het verkiezen van een vertegenwoordiger met een minderheidsachtergrond helpen bij acceptatie door de meerderheidsgroep (Bloemraad, 2013). Het is voor de meerderheidsgroep een indicatie van socio-culturele en economische integratie van de minderheidsgroep.

2.1.3 Geen relatie tussen descriptieve en substantieve representatie

Een andere groep onderzoekers betwist de relatie tussen descriptieve en substantieve representatie (Celis & Wauters, 2010; Fieldhouse & Sobolewska, 2013; Saalfeld & Bischof, 2013). Zij beargumenteren dat alle vertegenwoordigers, wat hun achtergrond ook is, hun taken op verschillende manieren kunnen uitvoeren. Het gaat er juist om of zij zich richten op de gehele bevolking of slechts op een specifieke groep en of zij vertrouwen op hun eigen oordeel of dat van een ander. Een laatste indicator is of zij gevoelig zijn voor hun kiezers en groepsdruk (Saalfeld & Bischof, 2013).

Zo laat het onderzoek van Fieldhouse en Sobolewska (2013) zien dat alle parlementsleden, ongeacht hun etnische achtergrond, meer actie ondernemen in het vertegenwoordigen van de belangen van een minderheidsgroep wanneer zij deze vertegenwoordigen. Hierdoor vragen politieke filosofen en theoretici zich af of speciale vertegenwoordiging voor etnische minderheden wel nodig is. Zij twijfelen of meer diversiteit in vertegenwoordiging de nadelen die etnische minderheden als gediscrimineerde groep in de samenleving ondervinden, compenseert. De belangen van de minderheidsgroep worden immers consequent overheerst door de belangen van de meerderheid in besluiten (Martiniello, 2005). Wetenschappers bestuderen daarom of etnische diversiteit wel degelijk invloed heeft op de interne werking van parlementaire vergaderingen en partijen. Tevens wordt de rol van politici met een etnische minderheidsachtergrond onderzocht. In hoeverre wijken zij af van meer mainstream politici, wat betreft hun wijze van functioneren (Martiniello, 2005)?

Onderzoek van Aydemir en Vliegthart (2015) toont aan dat verschillende politieke vertegenwoordigers met een minderheidsachtergrond zich stil houden wanneer er wordt gesproken over de verwachtingen en wensen van de minderheidsgroep. Zij steunen niet automatisch de culturele rechten en vrijheden van de kiezers waarmee zij een etnische achtergrond delen: de politieke vertegenwoordigers nemen een restrictieve houding aan (Aydemir & Vliegthart, 2015). Bloemraad (2013) stelt in haar artikel dat niet iedere politieke vertegenwoordiger met etnische achtergrond zichzelf vindt behoren tot een minderheidsgroep. Er zijn vertegenwoordigers die geen behoefte hebben om de minderheidsgroep waartoe zij zouden behoren te vertegenwoordigen (Bloemraad, 2013).

Ook de theorie van de 'etnische stem' staat ter discussie. Zo blijkt uit onderzoek van Tillie (2000) dat wanneer een politieke partij een vertegenwoordiger met Marokkaanse afkomst selecteert, deze niet automatisch voorkeursstemmen krijgt van kiezers met Marokkaanse achtergrond. De neiging om voor

een vertegenwoordiger te stemmen met dezelfde etnische minderheidsachtergrond is volgens Tillie ondergeschikt aan ideologische preferenties (Tillie, 2000; Jacobs & Teney 2010).

Tegelijkertijd blijkt dat politici met etnische minderheidsachtergrond in de rol van 'expert omtrent etnische minderheden' worden geduwd (Jacobs, 1997). Deze vertegenwoordigers hebben weinig keuze in de onderwerpen. Zij moeten zich voornamelijk, en soms zelfs enkel, in etnische onderwerpen manifesteren. Daarnaast worden zij maar weinig betrokken bij algemene beleidsonderwerpen (Jacobs, 1997). Broockman bevestigt dit in zijn onderzoek uit 2013. Politieke vertegenwoordigers zetten zich volgens hem in voor de belangen van de minderheidsgroep waartoe zij behoren, aangezien zij vanuit de partij daarin sterk worden gestimuleerd. Vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond moeten vaak grote inspanning leveren om zich van hun 'etnische etiket' te bevrijden (Jacobs, 1997). Volgens Jacobs vormt etniciteit soms een mobiliserende factor voor contact met de achterban maar is dit allerm minst een vaststaand gegeven (Jacobs, 1997).

Onderzoek naar representatief gedrag in de Verenigde Staten toont aan dat vertegenwoordigers met een minderheidsachtergrond daarom opzettelijk hun achtergrond proberen te verbergen in hun werk (Saalfeld & Bischof, 2013). In de literatuur wordt dit fenomeen *deracialising* genoemd. Er zijn maar enkele vertegenwoordigers die kwesties omtrent etnische minderheden in hun werk bewust naar voren brengen. Anderen laten het tonen van hun etnische achtergrond afhangen van de situatie en context (Saalfeld & Bischof, 2013). Saalfeld en Bischof hebben vervolgens zelf onderzocht of een toename in descriptieve representatie van etnische minderheden belangrijk is voor de inhoudelijke representatie van belangen voor de etnische minderheidsgroep. Hun onderzoek richtte zich op het Lagerhuis van het Verenigd Koninkrijk. Uit het onderzoek blijkt dat parlementsleden met een etnische minderheidsachtergrond vaker parlementaire vragen stellen over de rechten van etnische minderheden en immigratiekwesties dan parlementsleden zonder etnische minderheidsachtergrond. Er wordt in dit onderzoek aangetoond dat maatregelen om proportioneel meer descriptieve representatie te verkrijgen, daadwerkelijk een verschil maken voor de manier waarop de belangen van etnische minderheden in het parlement worden verwoord (Saalfeld & Bischof, 2013).

2.2 Representatierollen

Eulau, Wahlke, Buchanan en Ferguson tonen in hun onderzoek uit 1959 aan dat er verschillende ideeën bestaan over de taken en verplichtingen van politieke vertegenwoordigers (Chan, 1976). Na het bestuderen van het gedrag van vertegenwoordigers definieerden zij verschillende rollen (Chan, 1976). De onderzoekers maakten hierbij onderscheid tussen de *focus* en de *stijl* van representatie (Eulau et al., 1959; Andeweg, 2012; Önnudóttir, 2014). Bij *focus* draait het om de vertegenwoordigende groep zoals de achterban, partijstemmers of de gehele bevolking. *Stijl* verwijst daarentegen naar de manier waarop de vertegenwoordiger zijn of haar rol aanpakt. Representatiestijl is onderverdeeld in beheerders (*trustees*) en afgevaardigden (*delegates*). De beheerders vertegenwoordigen de gehele bevolking en volgen hun eigen oordeel in wat het beste zou zijn voor de bevolking. De afgevaardigden concentreren zich juist op een groep. Zij voeren de instructies van de kiezers uit hun achterban uit. Bij het onderscheiden van representatierollen wordt gekeken wie de politieke vertegenwoordiger vertegenwoordigt en door wie hij of zij zich laat leiden.

Het onderzoek van Eulau et al. uit de jaren vijftig heeft de theorieën over representatierollen in de jaren daarna gedomineerd. Het gedrag van politieke vertegenwoordigers en de analyse van hun rol geeft inzicht in verklaringen en voorspellingen van politieke gedragingen (Andeweg, 2012). Volgens Searing (2012) zijn deze rollen als het ware routines. Door de routines kunnen politieke vertegenwoordigers besturen, hervormen en burgers vertegenwoordigen in de hedendaagse samenleving. Politieke systemen definiëren en verklaren is volgens Searing onmogelijk zonder naar de rol van de politieke vertegenwoordigers te kijken.

Toch is niet elke onderzoeker het hier mee eens. Sinds enige jaren wordt er in sociaal vergelijkende onderzoeken gesteld dat de beslissingen van politieke vertegenwoordigers niet individueel worden bepaald. Het belang van de rol van politieke vertegenwoordigers wordt niet als betekenisvol gezien (Searing, 2012). Zo mogen we er volgens Celis en Wauters (2010) niet zomaar vanuit mogen gaan dat individuele actoren de capaciteit hebben om verandering te produceren. Dit wordt onderschreven omdat instellingen als parlementen een sterke neiging tot stabiliteit en conservatisme zouden hebben. De mogelijkheid voor verandering hangt af van het karakter van de institutie. Dit wil zeggen dat het gedrag van een individuele vertegenwoordiger wordt beperkt door instituties. Verandering hangt af van de interactie tussen formele en informele regels en 'de manier van doen' binnen de politiek (Celis & Wauters, 2010). Nieuwe politieke vertegenwoordigers verwerven bestaande waarden, vaardigheden,

loyaliteit en cognitieve kaarten door middel van processen van politieke socialisatie. Dit ervaren de vertegenwoordigers zowel voor als na binnenkomst in de politieke instantie (Celis & Wauters, 2010). Persoonlijke ambities en doelen van de politieke vertegenwoordigers worden gefilterd en getransformeerd door formele en informele institutionele verwachtingen en eisen. Dit resulteert in een houding en verwachtingen passend bij de uitvoering van specifieke rollen (Celis & Wauter, 2010). Om vertegenwoordiging van etnische minderheden te realiseren, volstaat een descriptieve en substantieve vertegenwoordiging van de groep volgens Celis en Wauters (2010) niet. Dus ook niet wanneer politieke vertegenwoordigers zelf een etnische minderheidsachtergrond hebben. Volgens Celis en Wauters zullen instituties moeten veranderen. Deze verandering verwezenlijken, is echter niet gemakkelijk volgens hen. Vooral wanneer bestaande machtsverhoudingen in het geding zijn. Instituties verschansen zich achter machtsverhoudingen die vanaf het begin aanwezig zijn (Celis & Wauters, 2010).

Ook onderzoek van Önnudóttir (2014) geeft aan dat verschillen in representatiestijl niet alleen afhangen van de politieke vertegenwoordiger zelf. Onderzoek heeft volgens haar aangetoond dat de karakteristieken van politieke partijen invloed hebben op de representatiestijl van politieke vertegenwoordigers. Het gaat hierbij met name om het verschil tussen de linksrechts verdeling van politieke partijen. Zo benadrukken traditionele linkse partijen meer de stijl van aanhanger en rechtse partijen benadrukken juist meer de beheerdersstijl (Önnudóttir, 2014). Önnudóttir's eigen onderzoek toont aan dat de context van politieke partijen en partijaanhangers belangrijk is voor de bevordering van bepaalde representatiestijlen binnen partijen. Een bepaalde representatiestijl uit zich door verschillende stimulansen gerelateerd aan de karakteristieken van de partij en partijaanhangers (Önnudóttir, 2014).

Niettemin zijn niet alle onderzoekers het eens met deze beweringen. Neo-institutionalisten wijzen het idee dat systematische factoren en institutionele omgeving het gedrag van politieke leiders bepalen af. Zij gaan ervan uit dat het gedrag weliswaar wordt begrensd maar niet wordt voorgeschreven of opgedrongen (Blomgren & Rozenberg, 2012; Searing, 2012). De structuur en instelling zijn volgens hen onderling afhankelijk en niet dominerend aan de institutie (Searing, 2012).

2.3 Legitieme democratie

2.3.1 Democratisch tekort

Het woord democratie komt van het Griekse woord 'demokratia' (Azman, 2011). Demokratia wordt gevormd door het woord 'demos' en 'kratos'. Demos betekent 'mensen' en kratos betekent 'macht'. Hoewel er een grote overtuiging heerst dat democratie het meest geschikte regime is, wordt de omschrijving en de inhoud van het begrip en haar toepassing altijd betwist (Azman, 2011). De omschrijving en de inhoud van het begrip is al vaak veranderd, uitgedaagd en getransformeerd. Democratie is een dynamisch concept dat afhankelijk is van het proces waarin het wordt uitgevoerd en de mate van inclusiviteit van allerlei groepen (Gropas & Triandafyllidou, 2012).

Robert A. Dahl is een bekende politieke wetenschapper en wordt in het onderzoek van Azman (2011) naar de redenen en gevolgen van een democratisch tekort aangehaald. Volgens hem zijn er een aantal fundamentele principes die zorgen voor een geheel en absoluut liberale democratie. Dit zijn: het recht om te stemmen, het recht om gekozen te worden voor openbaar ambt, het recht van politieke leiders om te concurreren voor steun en stemmen, vrije en eerlijke verkiezingen, vrijheid van vereniging, vrijheid van uitdrukking, alternatieve bronnen van informatie en instituties die overheidsbeleid afhankelijk maken van kiezersvoorkeuren (Azman, 2011). Ook Kaushik Basu, senior vicepresident en hoofdeconoom van de Wereldbank, benadrukt dat democratie afhankelijk is van een aantal zaken. Zoals het bestaan van een groot aantal politieke en wetgevende instellingen en de mogelijkheden voor burgers om te participeren in de vorming van het beleid dat hun levens direct beïnvloedt (Azman, 2011). Een functionerende democratie vereist dus dat mensen het recht hebben om te kiezen wie hen bestuurt en dat de stem van elke persoon evenveel telt als de stem van een ander persoon (Azman, 2011).

Democratisch tekort betekent volgens Azman (2011) het gebrek, of discrepantie, tussen '*what is*' en '*what ought to be*'. Ofwel er bestaat een gebrek aan 'hoe het zou moeten zijn'. Pippa Norris (2011) noemt het democratisch tekort in haar boek een concept waarbij er een kloof is tussen aspiratie en tevredenheid. Er is een kloof tussen de hoeveelheid mensen die democratische idealen op prijs stellen en autocratische alternatieven afwijzen en de mate waarin de bevolking tevreden is over de democratische uitvoering binnen een land (Norris, 2011).

Het concept 'democratisch tekort' zou ontstaan zijn in debatten rondom de legitimiteit van de Europese Unie (Azman, 2011; Norris, 2011). Besluitvormende instituten binnen de Europese Unie zouden tekort hebben geschoten in democratische controleerbaarheid en transparantie. Het concept beoordeelt de

legitimiteit van het besluitvormingsproces in de Europese Unie door deze te vergelijken met de democratische standaarden van de Europese lidstaten. Het concept kan echter gebruikt worden in verschillende contexten (Norris, 2011). Zo wordt het concept gebruikt in academische kringen om verschillende problemen te impliceren en te benoemen (Azman, 2011). Het kan toegepast worden op elke kwestie waarbij de democratische uitvoering niet voldoet aan publieke verwachtingen (Norris, 2011). Dit kan bijvoorbeeld voorkomen binnen specifieke publieke agentschappen of instituties, als ook binnen bestuur van een land, globale besturen of multilaterale organisaties (Norris, 2011).

2.3.2 Zonder evenwichtige representatie geen legitieme democratie

Verschillende onderzoekers beweren dat representativiteit een van de belangrijkste principes van een democratie is (Gropas & Triandafyllidou, 2012; Zapata-Barrero & Gropas, 2012). In een democratie moet het voor alle betrokkenen mogelijk zijn direct of indirect deel te nemen aan besluiten. Hiermee wordt bedoeld dat betrokkenen hun eigen belangen kunnen uiten en kunnen verdedigen (Gropas & Triandafyllidou, 2012; Zapata-Barrero & Gropas, 2012).

Vanuit het oogpunt van goed bestuur is het volgens Jacobs (1997) aan te raden om een zo groot mogelijk deel van de bevolking de mogelijkheid te bieden hun stem te uiten. Anders dreigt op termijn het gevaar dat de overheid binnen bepaalde bevolkingsgroepen haar legitimiteit verliest. Celis, Eelbode & Wauters (2013) geven daarbij aan dat de politieke representatie van etnische minderheden belangrijk is. Migratie is daarbij een globaal fenomeen geworden. Tweede generatie immigranten hebben de leeftijd bereikt waarop zij politiek actief zijn. Verminderde representatie van specifieke groepen wordt gezien als een democratisch probleem op het gebied van rechtvaardigheid, legitimiteit, responsiviteit en effectiviteit (Celis & Wauters, 2010; Bloemraad, 2013). Een substantieel en aanhoudend democratisch tekort is een grote zorg. Wanneer er voor langere tijd teleurstelling is over het functioneren van politieke leiders en weinig vertrouwen is in de besturende partijen, leidt dit tot aantasting van het geloof in de democratie (Norris, 2011).

Uit het onderzoek van Norris (2011) blijkt ook dat het belangrijk is te kijken naar de oriëntatie van de democratie. Dit kan namelijk invloed hebben op de politieke participatie van burgers en de bereidwilligheid van burgers om vrijwillig de autoriteiten na te leven. Dit heeft weer invloed op de mate waarin beslissingen kunnen worden geïmplementeerd. Democratische intenties spelen een belangrijke rol in het uitvoeren van de belangen van burgers. Tegelijkertijd zorgt het ervoor dat burgers inschikkelijk blijven tegenover de rechtsstaat. Dit zorgt voor het opbouwen van een staatsvorm waarin diversiteit

wordt gewaarborgd, in functionerende rechtstaten en uiteindelijke versterkte democratieën over de gehele wereld (Norris, 2011).

2.4 Een situatieschets: België

Na de Tweede Wereldoorlog is België een echt migratieland geworden (Schoonvaere, 2013). Door naoorlogse economische groei was er in België nood aan veel industriële arbeidskrachten (Schoonvaere, 2013). België deed hiervoor via bilaterale conventies een beroep op buitenlandse werknemers, deze werknemers werden gastarbeiders genoemd. Allereerst werd er in 1946 een bilateraal akkoord gesloten met Italië. Nadat zich in 1956 een mijnramp in Marcinelle voordeed eiste de Italiaanse overheid betere arbeidsomstandigheden voor hun gastarbeiders. België besloot zich te richten op rekrutering van gastarbeiders uit andere landen. Er werden akkoorden gesloten met Spanje en Griekenland. In de jaren zestig en zeventig volgden ook akkoorden met Marokko en Turkije. De immigratie van de gastarbeiders werd aangemoedigd, omdat er in België nog steeds onvoldoende arbeidskrachten waren. Door de oliecrisis werd er begin jaren zeventig een einde gemaakt aan de arbeidsmigratie. De toegangsmogelijkheden tot België werden beperkt. De daarop volgende jaren werd immigratie voornamelijk bepaald door gezinshereniging (Schoonvaere, 2013).

Met de komst van gastarbeiders en later hun familieleden, ontstond er een grote groep migranten die in toenemende mate burgerlijke, sociale en economische rechten kregen toegewezen (Jacobs, 1997). In de jaren tachtig stond het bevorderen van de maatschappelijke positie van migranten relatief hoog op de beleidsagenda (Jacobs, 1997). Migranten werd expliciet toegang verleend tot verschillende belangrijke maatschappelijke sferen die eerder nog uitsluitend voor de eigen bevolkingsgroep toegankelijk waren. Zo kreeg men toegang tot de arbeidsmarkt, het onderwijs en huisvestingsmogelijkheden. Men had als doel de participatie binnen deze maatschappelijke sferen te optimaliseren. Echter, participatie binnen de politieke sfeer was nog niet mogelijk (Jacobs, 1997).

Al mochten migranten dan niet formeel deelnemen aan verkiezingen, alle inwoners van België (zowel Belgische staatsburgers als buitenlandse ingezetenen) stond het vrij om aan informele politieke participatie te doen (Jacobs, 1997). Dit hield in dat men lid kon worden van actiegroepen, politieke partijen of vakbonden. Hierin mochten zij allerlei initiatieven ondernemen zolang er geen inbreuk werd gepleegd op de Belgische wetten (Jacobs, 1997).

Formele participatie binnen de politieke sfeer van België kreeg vorm in het jaar 1999 (Celis, Meier & Wauters, 2010; Celis, Eelbode & Wauters, 2013). Door invoering van het Verdrag van Maastricht uit 1992 kregen Europese burgers zowel actief stemrecht, als passief stemrecht. Dit betekent dat zij naast het recht kregen om te stemmen, ook het recht kregen om gekozen te worden tijdens de lokale Belgische verkiezingen. Vijf jaar later mochten ook niet Europese buitenlanders zonder Belgische nationaliteit stemmen tijdens lokale verkiezingen.

Volgens Celis, Eelbode en Wauters (2013) is het Belgische politieke systeem vandaag de dag gunstig in de representatie van etnische minderheden. Het land heeft een proportioneel kiessysteem heeft met semi-open lijsten waarbij voorkeursstemmen mogelijk zijn. Dit zorgt voor een betere representatie van etnische minderheden dan in sommige andere Europese landen (Celis, Eelbode & Wauters, 2013). Het land is een voorbeeld van een samenleving waarbij democratisch gekozen instituties streven naar een rechtvaardige en gebalanceerde afspiegeling van de bestaande diversiteit. Er zijn volgens de onderzoekers gereserveerde zetels voor taalgroepen en genderquota's voor kieslijsten. Daarnaast zou het burgerschap regime beïnvloed zijn door het Angelsaksische multiculturele burgerschapsregime. Daarbij is toegang krijgen tot de Belgische nationaliteit redelijk gemakkelijk (Celis, Eelbode & Wauters, 2013). Het is toegestaan voor etnische minderheden om te stemmen tijdens lokale verkiezingen. Daarbij worden etnische minderheden erkend als specifieke groep die specifiek beleid verdienen. Hierdoor is de politieke representatie van etnische minderheden in België in de laatste jaren toegenomen (Celis, Eelbode & Wauters, 2013).

Ook Jacobs en Teney (2010) geven aan dat in bijna alle gebieden van België het afgelopen decennium sprake is van een toename in het aantal politici met een etnische minderheidsachtergrond. Dit zou onder andere te verklaren zijn door de openheid van politieke partijen voor diversiteit. Politieke partijen staan meer open voor vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond. De wens om zichtbaarheid en invloed van allerlei groepen in de samenleving ook in de electorale sfeer te vergroten wordt meer gehoord. Men wil een weerspiegeling van de diversiteit binnen de samenleving vormen en kiest voor vertegenwoordigers variërend in gender, sociale en professionele achtergrond, seksuele voorkeur en etnische afkomst (Jacobs & Teney, 2010).

Toch betekent dit niet dat er geen ondervertegenwoordiging van etnische minderheden in België is. Er is nog steeds een ongelijkheid wanneer men het percentage vertegenwoordigers in de Kamer van België vergelijkt met het aandeel etnische minderheden in de Belgische bevolking (Eelbode, 2014). Op lokaal

en regionaal niveau blijven etnische minderheden voornamelijk ondervertegenwoordigd. Enkel in Brussel wordt proportionele vertegenwoordiging soms bereikt (Eelbode, 2014). Eveneens is de vertegenwoordiging van etnische minderheden weinig divers. Het overgrote deel van politici met een etnische minderheidsachtergrond hebben een Marokkaanse of Turkse afkomst. Andere etnische minderheden, voornamelijk kleinere groepen als Afrikaanse of Oost-Europese groepen, komen nog weinig op de kiezerslijsten voor en worden nog weinig verkozen (Eelbode, 2014). Daarbij zetten voornamelijk sociaaldemocratische partijen zich in voor de representatie van etnische minderheden.

Zowel Jacobs en Teney (2010) als Eelbode (2014) stellen dat politieke partijen in België vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond niet alleen uit principiële overtuiging kiezen maar ook uit electorale motieven. Politieke partijen selecteren dus om stemmen te trekken. Men wil met diversiteit zowel bepaalde groepen aanspreken als een bepaald imago uitstralen (Jacobs & Teney, 2010). Partijen deinzen echter nog te vaak terug om etnische minderheden een verkiesbare plaats te geven en te investeren in de politieke vertegenwoordigers (Eelbode, 2014). Daarbij zijn volgens Eelbode politieke partijen weinig secuur in het selecteren van de vertegenwoordigers. Ook worden vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond weinig begeleid gezien electorale motieven de boventoon voeren (Eelbode, 2014).

3. Onderzoeksvragen en hypothesen

In dit onderzoek staat de werking van representatie centraal. Meer specifiek de representatierol van politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond. Er wordt onderzocht of de representativiteit van vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond in de politieke arena anders is dan bij vertegenwoordigers zonder etnische minderheidsachtergrond. Door een vergelijking te maken met vertegenwoordigers zonder deze achtergrond kan worden vastgesteld of en op welke manier vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond hun rol als politiek vertegenwoordiger anders invullen. De volgende onderzoeksvragen staan centraal:

- Zijn er verschillen in representatie waar te nemen tussen politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond in vergelijking met politieke vertegenwoordigers zonder etnische minderheidsachtergrond?
- En zijn deze verschillen toe te wijzen aan het hebben van een etnische minderheidsachtergrond? Of spelen andere factoren zoals politieke partij daarin een rol?

Het onderzoek maakt gebruik van schriftelijke vragen die de politieke vertegenwoordigers hebben ingediend. Deze vragen zijn gerelateerd aan thema's omtrent de etnische minderheidsbevolking. In functie van de onderzoeksvraag laat dit onderzoek zich leiden door een aantal hypothesen. Deze hypothesen zijn gebaseerd op plausibele verwachtingen uit de eerder besproken literatuur.

Hypothese 1:

Politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond stellen overwegend meer vragen over onderwerpen gerelateerd aan thema's omtrent etnische minderheden zoals etnische discriminatie, migratiebeleid, integratie en dubbele nationaliteit dan politieke vertegenwoordigers zonder etnische minderheidsachtergrond.

Hypothese 2:

Politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond verschillen inhoudelijk van politieke vertegenwoordigers zonder etnische minderheidsachtergrond op verscheidene vlakken als toonzetting, het pleiten voor de belangen van etnische minderheidsgroepen, hoe minderheidsgroepen worden afgeschilderd en wie er verantwoordelijk wordt gehouden voor problemen.

Hypothese 3:

Versillen tussen politieke vertegenwoordigers met en zonder etnische minderheidsachtergrond zijn toe te schrijven aan het al dan niet hebben van een etnische minderheidsachtergrond.

Zoals in het theoretisch gedeelte is aangehaald gaan verscheidene onderzoekers er vanuit dat meer descriptieve representatie van politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond uitmaakt voor de substantieve representatie van etnische minderheidsgroepen in de samenleving. We gaan bij de bovenstaande hypothesen uit van het idee dat descriptieve representatie zorgt voor een toename in politieke vertegenwoordigers die geïnteresseerd zijn in het inhoudelijk vertegenwoordigen van hun kiezers. Niet alleen verschilt de interesse met politieke vertegenwoordigers zonder minderheidsachtergrond. Politieke vertegenwoordigers verschillen ook op inhoudelijk vlak van elkaar. Zij verschillen in het vertegenwoordigen van de belangen van etnische minderheidsgroepen. We gaan er in dit onderzoek vanuit dat het hebben van een minderheidsachtergrond zorgt voor een andere werkwijze en functioneren in het vertegenwoordigen van etnische minderheden.

4. Methodologie

Om kennis over de werking van representatie en de representatierol van politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond te vergroten, wordt in het onderzoek gebruik gemaakt van de kwantitatieve methode van inhoudsanalyse. Voor de analyse zijn 248 schriftelijk gestelde vragen door leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers verzameld. Deze worden gedocumenteerd in een databank op de website van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. De vragen zijn gesteld tussen 1995 en 2015 door leden met een etnische minderheidsachtergrond en een even grote groep willekeurige leden zonder etnische minderheidsachtergrond. Door gebruik te maken van het opzoekingsformulier en 26 trefwoorden gerelateerd aan thema's omtrent etnische minderheden, zijn de vragen verzameld. In dit hoofdstuk komt het proces van het kiezen van een passende methode aan bod en wordt de onderzoekspopulatie, het codeboek en data-analyse besproken.

4.1 Selectie

4.1.1 Schriftelijke vragen als valide indicator

In het huidige onderzoek is gekozen voor het analyseren van schriftelijk gestelde vragen. Deze vragen bieden een grotere vrijheid aan parlementsleden in het vertegenwoordigen van hun electoraat dan andere platformen (Aydemir & Vliegenthart, 2015). Saalfeld en Bischof (2013) zijn ervan overtuigd dat schriftelijk gestelde parlements vragen gezien kunnen worden als valide indicatoren voor zowel parlementaire activiteiten als een deel van de individuele communicatie van het parlements lid met de kiezers. Dit baseren zij voornamelijk op een onderzoek van Franklin en Norton uit 1993 onder parlementsleden in het Verenigd Koninkrijk. Uit dit onderzoek blijkt dat 91 procent van de parlementsleden de schriftelijke parlementaire vragen gebruikt om ministers bewust te maken van de zorgen van de kiezers. Daarbij gebruikt 88 procent schriftelijk vragen voor het verdedigen of promoten van de belangen van de kiezers en stuurt 82 procent de antwoorden op schriftelijk gestelde vragen zelfs door naar lokale nieuwsbladen (Saalfeld & Bischof, 2013).

4.1.2 Naamherkenning

Net als in het artikel van Aydemir en Vliegenthart (2015) en het onderzoeksrapport van Devriendt en Charkaoui (2014) in opdracht van het Minderhedenforum, is de selectie van vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond gebaseerd op naamherkenning. Vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond worden in dit onderzoek geïnterpreteerd als personen met een migratieachtergrond. Het kan hierbij gaan om personen die zelf een transnationale migratie hebben ondernomen of waarvan minstens één van hun ouders een transnationale migratie heeft ondernomen. Personen met een achtergrond uit Zuid- en Centraal Europa (denk hierbij aan landen als Italië, Spanje en Portugal) zijn tijdens de selectie buiten beschouwing gelaten. Niet iedereen percipieert deze groep als etnische minderheidsgroep. Personen met een Oost-Europese achtergrond zijn wel meegenomen in de selectie. Verschillende Oost-Europese landen zijn nog niet toegetreden tot de Europese Unie of zijn pas recent toegetreden tot de Europese Unie. Zij kunnen gepercipieerd worden als etnische minderheid. Naamherkenning gebeurt door visuele herkenning van de voornaam en de achternaam. Daarbij wordt er gekeken naar uiterlijke kenmerken via de afbeeldingen van de politieke vertegenwoordigers. Wanneer er sprake is van twijfel over de etnische minderheidsachtergrond is er navraag gedaan bij de partijafdelingen. Volgens Devriendt en Charkaoui (2014) wordt er op deze manier ingeschat wie er tot de groep van 'zichtbare minderheden' hoort en gepercipieerd worden als etnische minderheden. De intuïtieve benadering sluit aan bij de perceptie van etnische minderheden in het sociale verkeer (Devriendt en Charkaoui, 2014).

4.1.3 Steekproef

In eerste instantie zou het huidige onderzoek een kwalitatieve analyse uitvoeren naar de representatieve rol van politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond. Inhoudsanalyse is een breed gebruikt en een van de belangrijkste onderzoeksmethode in sociale wetenschappen (Krippendorff, 1980). De analyse is een techniek om uitspraken te doen over de betekenis van informatie- en communicatieboodschappen op basis van een objectieve en systematische analyse van gespecificeerde kenmerken van de boodschap ('t Hart, Boeije & Hox, 2005). Onderzoek waarin kwalitatieve inhoudsanalyse wordt gebruikt focust op de karakteristieken van taal als communicatiemiddel. Hierbij gaat aandacht uit naar de inhoud of de contextuele betekenis van de tekst (Hsieh & Shannon, 2005). De onderzoeker interpreteert boodschappen. Op deze manier kunnen uitspraken gedaan worden over de context waarin de boodschappen tot stand is gekomen of functioneren (Langendijk, 2005). Door de inhoud van verschillende vormen van communicatieve uitingen te bestuderen is het mogelijk om op een

indirecte wijze meer te weten te komen over het onderzoeksobject (Langendijk, 2005). De inhoud van de boodschap is als het ware een indicator voor iets dat buiten de data ligt (Langendijk, 2005).

Om uit te vinden of de kwalitatieve methode haalbaar was is er een steekproef uitgevoerd op de schriftelijk gestelde vragen gesteld door leden van het Belgische Federaal Parlement in de afgelopen tien jaar. Het Belgisch Federaal Parlement bestaat uit de Senaat en de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Zowel de website van de Senaat als de website van de Kamer van Volksvertegenwoordigers geven een overzicht van de parlementsleden. In dit overzicht wordt de naam, een afbeelding, een korte biografie, een omschrijving van de werkzaamheden en in welke periode de vertegenwoordigers actief waren gegeven. Na selectie vanaf 2007 bleven er 17 parlementsleden uit de Senaat en 17 parlementsleden uit de Kamer van Volksvertegenwoordigers over. In de geselecteerde periode waren vier personen actief in zowel de Senaat als de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Op zowel de website van de Kamer van Volksvertegenwoordigers als de website van de Senaat is een databank beschikbaar waarin de ingediende schriftelijke vragen bekeken kunnen worden. De ingediende vragen kunnen geselecteerd worden naar parlements lid en datum van indiening. In de periode van 28 juni 2007 tot 01 november 2015 werd er door de populatie 1490 schriftelijke vragen gesteld.

Om te bepalen of de schriftelijk gestelde parlementaire vragen relevant genoeg waren voor het onderzoek naar de representatierol van politieke vertegenwoordigers met etnische minderheidsachtergrond werd er een aselechte steekproef uitgevoerd en 30 schriftelijke vragen geselecteerd. Zo kon worden nagegaan of er uit de schriftelijk gestelde parlementaire vragen een bepaalde representatierol van de politieke vertegenwoordigers op te maken viel. Na het uitvoerig bestuderen van de geselecteerde schriftelijk gestelde parlementaire vragen uit de steekproef is besloten om in het huidige onderzoek geen gebruik te maken van een kwalitatieve inhoudsanalyse. Er ontstonden twijfels of uit de data van schriftelijk gestelde vragen een gedegen antwoord op de onderzoeksvraag kon worden geformuleerd. Deze twijfels gingen voornamelijk over de transparantie, betrouwbaarheid, neutraliteit en onafhankelijkheid van de werkwijze.

4.1.4 Kwantitatieve Inhoudsanalyse

Nadat uit de steekproef van dertig aselechte geselecteerde schriftelijke vragen bleek dat de vragen te weinig informatie opleverden voor een gedegen kwalitatieve inhoudsanalyse, is besloten gebruik te maken van een kwantitatieve inhoudsanalyse. Kwantitatieve inhoudsanalyse is in de eerste plaats een statische techniek voor het verkrijgen van beschrijvende gegevens over inhoudelijke variabelen (George,

2009). Het biedt de mogelijkheid om een nauwkeurige, objectieve en betrouwbare observatie te verkrijgen over de frequentie waarmee bepaalde inhoudskenmerken plaatsvinden, hetzij afzonderlijk, hetzij in combinatie met elkaar (George, 2009). Het is een benadering die een gecontroleerde observatie en systematisch tellen vervangt voor een impressionistische manier van observeren in de frequentie van voorkomen (George, 2009).

4.1.5 Uitbreiding tijdsperiode en werken met trefwoorden

Om een grotere populatie te krijgen werd de tijdsperiode uitgebreid naar een periode van 20 jaar. Vervolgens is er een tweede selectie uitgevoerd op alle schriftelijke gestelde vragen door te werken met trefwoorden. Deze trefwoorden zijn gerelateerd aan thema's omtrent de etnische minderheidsbevolking. Via de website van de Kamer was het mogelijk te selecteren middels trefwoorden. Echter, er kon enkel een geselecteerd worden door gebruik te maken van reeds vaststaande descriptoren. Gezien de descriptoren vermeld op de website van de Kamer niet veel verschilden, zijn de vaststaande descriptoren geanalyseerd en de descriptoren gerelateerd aan thema's omtrent etnische minderheden geselecteerd. De volgende 26 relevante trefwoorden bleven over: *Algerije, asielrecht, bescherming van minderheden, bestrijding van discriminatie, buitenlandse staatsburger, dubbele nationaliteit, Kongo, etnische discriminatie, etnische groep, illegale migratie, immigratie, integratie van migranten, islam, islamitisch recht, Marokko, migrant, migratie, migratiebeleid, naturalisatie, racisme, rechten van minderheden, schijnhuwelijk, slachten van dieren, toelating van vreemdelingen, Turkije, uitwijzing.*

Via de website van de Senaat was het niet mogelijk om de inhoud van de schriftelijk gestelde vragen met eigen trefwoorden of reeds vaststaande descriptoren te onderzoeken, derhalve is ervoor gekozen om de vragen van de Senaat buiten beschouwing van dit onderzoek te laten en enkel verder gaan met de vragen van leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

4.1.7 248 schriftelijk gestelde vragen

Uiteindelijk bleven er tussen 1995 en 2015 vijftientig leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers over met een etnische minderheidsachtergrond. Een overzicht hiervan is te vinden in bijlage 1 van dit onderzoek. Van de Kamerleden zijn vijftien van het vrouwelijke geslacht en tien Kamerleden van het mannelijke geslacht. Acht van de 25 personen maken deel uit van de politieke partij PS, zeven van sp.a, vier van Ecolo-Groen, drie van CD&V, twee van N-VA en één persoon van cdH. Van de 25 Kamerleden hebben dertien vertegenwoordigers de Marokkaanse achtergrond, zeven een

Turkse achtergrond, één een Congolese achtergrond, één een Algerijnse achtergrond en één een Colombiaanse achtergrond. Eén vertegenwoordiger heeft zowel een Marokkaanse als Turkse achtergrond. Tot slot had één vertegenwoordiger een Turks-Koerdische achtergrond.

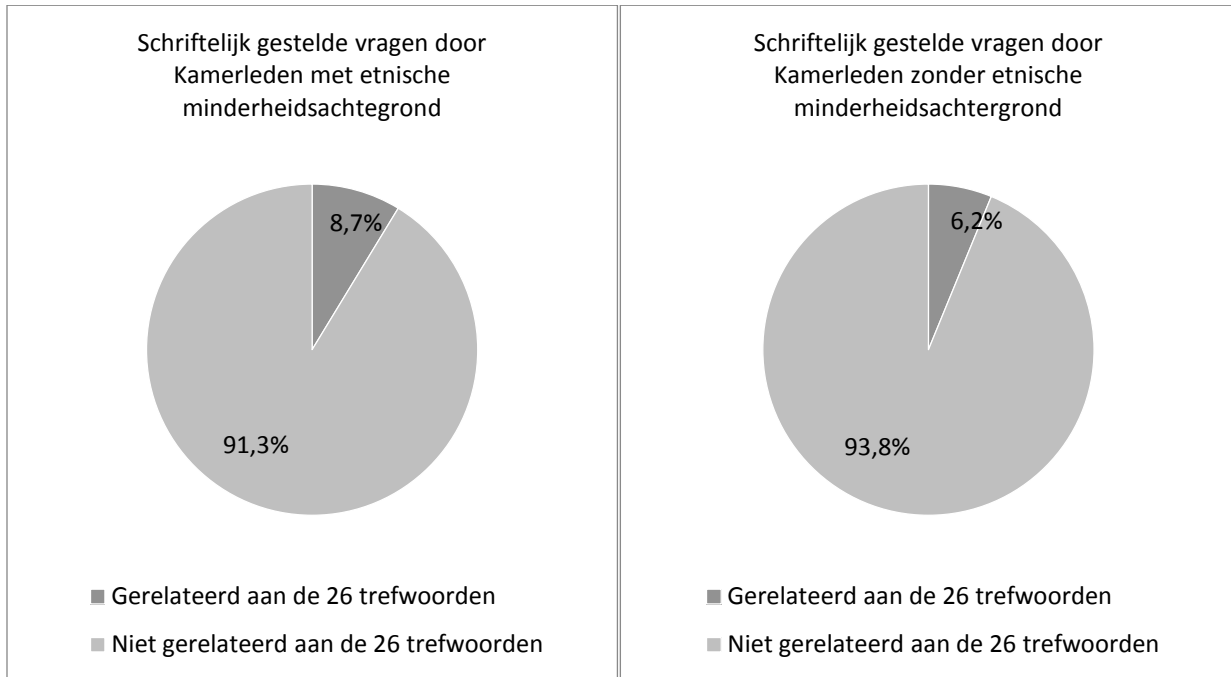
De Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond dienden tussen 1995 en 2015 een totaal aan 1395 schriftelijke gestelde vragen in. Na selectie door middel van de trefwoorden gerelateerd aan thema's omtrent etnische minderheden bleven er 122 schriftelijk gestelde vragen over. Dit komt neer op 8,7 procent van het totaal aantal vragen. Gemiddeld dienden de Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond 21,7 procent aan vragen in over thema's gerelateerd aan etnische minderheden.

Om een vergelijking te kunnen maken met politieke vertegenwoordigers zonder etnische minderheidsachtergrond is er met behulp van SPSS een aselechte steekproef uitgevoerd onder de Kamerleden vanaf 1995 zonder etnische minderheidsachtergrond. Op deze manier werden 25 politieke vertegenwoordigers geselecteerd zonder etnische minderheidsachtergrond. Een overzicht van deze vertegenwoordigers is te vinden in bijlage twee van dit onderzoek. Door de toevallige steekproef behoorden 21 mannen en 4 vrouwen tot de onderzoeksgroep. De vertegenwoordigers maken deel uit van acht verschillende politieke partijen: vijf van hen behoren tot de politieke partij PS, vier tot de sp.a, vier tot de MR, drie tot de Vlaams liberale partij Open Vld, drie vertegenwoordigers tot N-VA, drie tot CD&V, twee tot Ecolo-Groen en tot slot behoort één vertegenwoordiger tot de cdH.

De Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond dienden over de periode van 20 jaar gezamenlijk 2023 schriftelijke vragen in. Na selectie door middel van de trefwoorden bleven er 126 vragen over, wat neerkomt op 6,2 procent van het totaal aantal schriftelijk gestelde vragen.

De totale onderzoekspopulatie voor de definitieve analyse bestond uit 50 politieke vertegenwoordigers uit de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Een overzicht van de Kamerleden is te vinden als bijlage. De vijftig Kamerleden dienden over de periode van 20 jaar in totaal 2023 schriftelijke vragen in. Na de selectie door middel van de trefwoorden bleven er 248 schriftelijk ingediende vragen over die aan de hand van een codeboek werden geanalyseerd. Een verdeling van de schriftelijk gestelde vragen is terug te vinden in Figuur 1 op de volgende pagina.

Figuur 1 Verdeling schriftelijk gestelde vragen naar trefwoorden door de Kamerleden tussen 1995-2015

4.2 Codeboek

Na duidelijk voor ogen te hebben gekregen van welke onderzoeksmethode dit onderzoek gebruik maakt is er een codeboek opgesteld om te vragen te kunnen analyseren. Het gedetailleerde codeboek is terug te vinden als Bijlage 3.

Om de onderzoeksvraag in dit onderzoek op een adequate en gedegen manier te kunnen beantwoorden is het van belang dat het codeboek een werkdocument is waarin de variabelen al het mogelijke uit de vragen halen en helder zijn geoperationaliseerd. Voor het construeren van het codeboek zijn verschillende variabelen uit andere onderzoeken geraadpleegd. Het opstellen van het codeboek is een proces geweest waarbij variabelen werden toegevoegd, aangepast of geschrapt. In de bijlage van dit onderzoek is het uiteindelijke codeboek na te lezen. Tevens wordt er in deze bijlage verwezen naar de onderzoeken die gebruikt zijn als inspiratiebron en bijgedragen hebben aan het ontstaan van de uiteindelijke variabelen. Het uiteindelijke codeboek bestaat uit een 26-tal variabelen, opgedeeld in twee delen: het administratieve deel en het inhoudelijke deel.

4.2.1 Deel I: administratieve gegevens

Het eerste deel van het codeboek betreft de administratieve gegevens, ofwel de meer algemene informatie over de schriftelijk gestelde vragen. Er wordt hierbij nog niet inhoudelijk ingegaan op de vragen die de Kamerleden hebben gesteld. De volgende variabelen zijn opgenomen in het codeboek:

1. Codenummer

Aan elke schriftelijk gestelde vraag is een uniek codenummer toegekend zodat de vragen achteraf geïdentificeerd kunnen worden.

2. Datum

Hiervoor geldt de datum waarop de schriftelijk gestelde vraag werd ingediend. De datum is genoteerd als DD.MM.JJJJ.

3. Zittingsperiode

Kamerleden hebben hun vragen, gesteld tussen 1995 en 2015, ingediend tijdens een bepaalde zittingsperiode. De verschillende zittingsperioden voor deze variabele betreffen: 54 (2014-2016), 53 (2010-2014), 52 (2007-2010), 51 (2003-2007), 50 (1999-2003) of 49 (1995-1999).

4. Titel

Elke vraag uit de databank heeft een titel gekregen, deze titel is in dit onderzoek overgenomen.

5. Auteur

Het Kamerlid dat de vraag heeft ingediend is bij deze variabele aangeduid als auteur.

6. Geslacht

Hierbij is het geslacht van het Kamerlid dat de vraag heeft ingediend gekozen.

7. Leeftijd

Hiervoor geldt de leeftijd van het Kamerlid met als pijlpunt 1 november 2015.

8. Etniciteit

Bij deze variabele is de etnische minderheidsachtergrond van het Kamerlid gekozen. Indien het Kamerlid geen etnische minderheidsachtergrond heeft is voor de optie 'geen etnische minderheidsachtergrond' gekozen.

9. Partij

De politieke partij waartoe het Kamerlid behoort wordt bij deze variabele gekozen.

10. Departement

De schriftelijke vragen zijn gesteld aan een Minister of Staatssecretaris van een bepaald departement. Denk hierbij aan departement 'Consumentenzaken' of 'Sociale Zaken en Privacy'. Gezien de departementen over de jaren heen enigszins wijzigen is gekozen voor het meest passende departement.

De gegevens voor het coderen van de variabelen uit het administratieve gedeelte zijn voornamelijk verkregen uit de kop van elk van de 248 schriftelijke vragen verzameld uit de databank van de website van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Persoonsgegevens van Kamerleden zijn reeds verzameld tijdens de selectie van Kamerleden bij het proces van naamherkenning en de a-selecte steekproef.

4.2.2 Deel II: inhoudelijke kenmerken

Het tweede deel van het codeboek bestaat uit inhoudelijke kenmerken van de schriftelijk gestelde vragen. De volgende variabelen zijn hiervoor opgenomen in het codeboek:

1. Thema

Bij deze variabele wordt niet gewerkt met mogelijke waardes. Bij deze variabele wordt op een zo kort mogelijke manier het thema van de schriftelijke vraag beschreven. Als voorbeeld dient: wetgeving dubbele nationaliteit, hinder aanvraag visa kort verblijf, nepzelfstandigen, diversiteit bij politiediensten.

2. Trefwoord

Bij de selectie van de 248 schriftelijk gestelde vragen zijn de vragen geselecteerd door middel van 26 verschillende trefwoorden gerelateerd aan thema's omtrent etnische minderheden. Het trefwoord dat behoorde tot de schriftelijke vraag is bij deze variabele gekozen als waarde.

3. Aantal

De 248 vragen van de Kamerleden bestaan niet uit één enkele vraag maar bestaan soms uit een hoofdvraag met deelvragen of er worden meerdere vragen in één schriftelijke vraag gesteld. Het aantal te tellen vragen in de vraag is bij deze variabele aangegeven.

4. Type

Tijdens een eerste inspectie van de schriftelijke vragen is gebleken dat er verschillende type vragen zijn die de Kamerleden stellen. Denk hierbij aan vragen over cijfers, bedragen, statistieken of juist vragen naar redenen en oorzaken. Het type van de vraag is uiteindelijk per vraag gecodeerd. Dus als er bij de variabele 'aantal' drie werd aangegeven dan werd voor elk van de drie vragen het type van de vraag gecodeerd.

5. Focus

Bij de variabele 'focus' is bekeken of de focus van de vraag bij etnische minderheden lag. Zoals reeds in het theoretische gedeelte van dit onderzoek is aangehaald bestaat de theorie dat Kamerleden met een etnische minderheidsachtergrond meer geïnteresseerd zouden zijn in etnische minderheden. Deze variabele bekijkt derhalve of de focus van de ingediende vragen bij etnische minderheden ligt. Er werd hierbij een onderscheid gemaakt tussen hoofdonderwerp en nevenonderwerp. Tevens werd er onderscheid gemaakt tussen etnische minderheden in het algemeen of een specifieke etnische minderheidsgroep.

6. Minderheidsgroep

De variabele 'minderheidsgroep' bestaat uit de vraag welke etnische minderheidsgroep wordt gevisieerd in de vraag. De waarden bestaan uit een keuze tussen verschillende nationaliteiten plus de mogelijkheid om de waarde 'moslims' te kiezen aangezien deze groep in de vragen gezien kan worden als minderheidsgroep.

7. Toon1

Bij deze variabele wordt gekeken naar de toon van de vraag. Er is hierbij onderscheid gemaakt tussen een positieve, negatieve, neutrale en gebalanceerde toon. In het codeboek is met voorbeelden aangegeven wat onder deze waarden wordt verstaan.

8. Toon2

Deze variabele richt zich specifiek op etnische minderheden. Het draait hierbij om de toon specifiek voor de in de vraag aangehaalde etnische minderheidsgroep of persoon met een minderheidsachtergrond. Ook hier weer de keuze tussen positief, negatief, neutraal en gebalanceerd. Bij deze vraag is tevens de optie 'niet van toepassing' toegevoegd, aangezien Kamerleden in hun vragen niet altijd aan etnische minderheden refereren.

9. Probleem

Schriftelijk vragen worden door Kamerleden veelal gebruikt als actiemiddel om te participeren aan de controlebevoegdheid en de wetgevende bevoegdheid van de Kamer (Juridische Dienst Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2014). Kenmerkend aan de vragen is dat deze veelal worden ingezet om bepaalde problemen aan de kaak te stellen. Bij een probleem in de vraag wordt uitgegaan van kwesties waarbij een onwenselijke situatie wordt beschreven. De volgende waarden zijn aan deze variabele gegeven: economisch probleem, religieus probleem, veiligheidsprobleem, sociaal-cultureel probleem, maatschappelijk probleem, administratief-technisch probleem, gezondheidsprobleem of niet van toepassing.

10. Verantwoordelijk

Deze variabele is een vervolg op de vorige variabele en achterhaalt wie Kamerleden in hun vragen verantwoordelijk houden voor eventuele gesignaleerde problemen. Een van de waardes hierbij is 'minderheidsgroep of persoon met een minderheidsachtergrond'.

11. Oplossen

Bij deze variabele wordt gekeken wie in de vragen van Kamerleden zou kunnen zorgen voor een oplossing van het eventueel gestelde probleem.

12. Referentie

Aangezien in de literatuur er bijna vanuit wordt gegaan dat Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond opkomen voor de belangen van de minderheidsgroepen waartoe zij behoren is ervoor gekozen om ook een variabele in het codeboek op te nemen die inzicht krijgt of minderheidsgroepen als slachtoffer of juist als bedreiging worden afgeschilderd in de vragen. Bij de variabele wordt een slachtoffer omschreven als iemand die direct of indirect fysiek, psychisch of

materieel lijdt of te lijden heeft gehad onder geweld, ramp, oorlog, schending van universele mensenrechten, onderscheid, uitsluiting of beperkingen. Voor bedreiging kan worden gekozen wanneer een persoon of groep ervoor zorgt dat de (algemene) veiligheid van personen in gevaar is of worden gebracht.

13. Belangen1

Zoals gezegd is het opkomen voor de belangen van etnische minderheden een van de uitgangspunten van onderzoekers die uitgaan van het belang van descriptieve representatie. Bij deze variabele wordt nagegaan of uit de vraag voortvloeit of het Kamerlid pleit voor de belangen van een bepaalde groep. Dit kan ook het opkomen voor de belangen van een meerderheidsgroep zijn.

14. Belangen2

Indien uit de schriftelijk gestelde vraag voortvloeit dat het Kamerlid pleit voor de belangen van een bepaalde groep wordt bij deze variabele gecodeerd voor welke groep het Kamerlid dan pleit. De keuze bestaat uit de minderheidsgroep, een niet-minderheidsgroep of beiden. Tevens is er de mogelijkheid 'niet van toepassing'.

15. Onderwerp

Bij deze variabele wordt nagegaan of het onderwerp van de schriftelijk gestelde vraag in verband gebracht met 'terrorisme', 'jihadisme', 'fundamentalisme' of 'radicalisering'. De definities die gehanteerd worden voor de verschillende onderwerpen worden uitgelegd in het codeboek, te vinden als bijlage bij dit onderzoek.

16. Groepsbewustzijn

Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond delen migratie ervaringen, moedertaal, culturele of religieuze verwantschap of andere banden met etnische minderheden. Deze laatste variabele gaat na of Kamerleden in hun schriftelijke vragen dit ook daadwerkelijk tonen of uitdragen.

4.3 Data-analyse

De verzamelde data zijn verwerkt en geanalyseerd in het statistische programma SPSS. De 248 Kamervragen werden één voor één uitgebreid gelezen en vervolgens gecodeerd. Er zijn 26 verschillende variabelen opgenomen in het codeboek.

Niet alle variabelen zijn even geschikt gebleken voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Om te kunnen vergelijken tussen de vragen van Kamerleden bleek de variabele 'thema' niet geschikt gezien dit een niet-numerieke variabele betrof. Ook bleek de manier waarop de variabele 'aantal' was gecodeerd niet geschikt voor een vergelijking. Er werd hierbij gekeken naar de verschillende deelvragen binnen één schriftelijke vraag. Resultaten konden niet op een heldere manier worden verduidelijkt. Desalniettemin bleven er genoeg variabelen over die wezen op relevante en inhoudelijke gelijkenissen en verschillen tussen Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond.

Een belangrijk aspect in de data-analyse is het coderen van elke 'auteur' in enerzijds de groep Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond en anderzijds de groep Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond. Een overzicht van de betreffende Kamerleden is te vinden in Bijlage 1 en Bijlage 2. Daarna is er met behulp van kruistabellen en de Chi-kwadraattoets gekeken of er significante verschillen te ontdekken zijn tussen beide groepen.

Uit deze bivariate analyse blijkt dat er beduidende verschillen zijn tussen beide types Kamerleden. Om te controleren of dit verschil mogelijk door andere variabelen werd verklaard, is er een verdere toets via een logistische regressieanalyse gedaan. Voor de afhankelijke variabele is gezocht naar een overkoepelende variabele die de aard van de vragen karakteriseert. Na alle overeenkomsten en verschillen tussen de vragen van de Kamerleden grondig te hebben geanalyseerd valt het sterk op dat talloze Kamerleden moslims of de islamitische achtergrond van personen sterk benadrukken. Hierbij zien we de islam als onderdeel van de etnische cultuur en deel van de identiteit van etnische minderheden. Voor de logistische regressieanalyse kijken we of het viseren van personen met islamitische achtergrond in vragen van Kamerleden afhankelijk is van het al dan niet hebben van een etnische minderheidsachtergrond. Daartoe werd een klein analyse bestand gemaakt met daarin als afhankelijke variabele het al dan niet uitdrukkelijk noemen van personen met een islamitische achtergrond in de vraag. Deze dichotome afhankelijke variabele heeft een 0 wanneer personen met een islamitische achtergrond niet uitdrukkelijk worden benoemd en een 1 staat voor wanneer dat wel het geval is.

De centrale onafhankelijke variabele, waarvoor in deze analyse gecontroleerd wordt, is het al dan niet hebben van een etnische minderheidsachtergrond. Daarnaast wordt gecontroleerd voor geslacht om te kijken of de verschillen tussen de Kamervragen een gevolg zijn van verschillen tussen mannelijke Kamerleden en vrouwelijke Kamerleden. Daarbij worden de onafhankelijke variabelen politieke partij, GALTAN-score voor de ideologische positionering van partijen en de zittingsperiode meegenomen in deze analyse. Onderzoek heeft aangetoond dat er een aantal structurele factoren te identificeren zijn, die mogelijk een effect hebben op hoe Kamerleden hun representatierol vervullen. Zo toonde het onderzoek van Önnudóttir (2014) aan dat verschillen in stijl van vertegenwoordiging niet alleen afhangen van de politieke vertegenwoordiger zelf, maar dat de kenmerken van politieke partijen invloed hebben op de representatiestijl. Tot slot wordt voor de onafhankelijke variabele taal gecontroleerd omdat België twee grote taalgemeenschappen kent die kunnen zorgen voor verschillen in vragen.

De variabelen 'auteur', 'geslacht', 'partij' en 'zittingsperiode' konden worden overgenomen uit het eerste databestand. Net zoals in het eerste databestand is de variabele 'auteur' onderverdeeld in enerzijds de groep Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond en anderzijds de groep Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond. De GALTAN-score komt uit de Chapel Hill Expert Survey (Bakker e.a., 2015). In dit onderzoek zijn alle Europese politieke partijen onderzocht aangaande hun visie op democratische vrijheden en rechten. De partijen kregen een score tussen 0 en 10, waarbij 0 voor 'Libertarian/Postmaterialist' staat, 5 voor 'Center' en 10 voor 'Traditional/Authoritarian'. De libertaire/postmaterialistische partijen worden gezien als voorstander van veel persoonlijke vrijheden als toegang tot abortus, actieve euthanasie, het homohuwelijk of meer democratische participatie (Bakker e.a., 2015). De meer traditionele autoritaire partijen hechten meer waarde aan orde, traditie en stabiliteit (Bakker e.a., 2015). Voor de variabele 'taal' is een dichotome variabele aangemaakt met als waarden 0 voor 'Nederlandstalig' en 1 voor 'Franstalig'.

Vervolgens is er een dummy-variabele voor 'zittingsperiode' gemaakt, met de zittingsperiodes voor 2007 en zittingsperiodes na 2007. Omdat er in een paar zittingsperiodes erg weinig schriftelijke vragen zijn, zorgt dit voor een hoge standaardfout in de logistische regressieanalyse. Overigens blijkt 2007 een belangrijk omslagpunt te zijn qua het aantal gestelde vragen. Een hoge standaardfout kwam ook voor bij

de variabele 'partij'. De partijen cdH en Open VLD bleken amper vragen te hebben.¹ Daardoor hebben deze dummies zeer hoge standaardfouten.

Met behulp van de logistische regressieanalyse is vervolgens getest of het effect van het hebben van een etnische minderheidsachtergrond overeind blijft indien gecontroleerd wordt voor geslacht, politieke partij, de GALTAN-score, de zittingsperiode en taal. Er zijn drie modellen gebruikt voor de analyse omdat er afhankelijkheid is tussen enkele variabelen. Zo hangen de variabelen partij en GALTAN-score samen. Ook zijn de variabelen partij en taal afhankelijk van elkaar. Omwille van deze multicollineariteit werden de onafhankelijke variabelen apart getest. De drie modellen bevatten de volgende onafhankelijke variabelen:

- Model A: auteur, geslacht, zittingsperiode, partij
- Model B: auteur, geslacht, zittingsperiode, GALTAN-score
- Model C: auteur, geslacht, zittingsperiode, taal.

---

¹ Niet alle Belgische politieke partijen zijn in dit onderzoek vertegenwoordigd. Dit komt doordat de selectie van de Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond is gebaseerd op een toevallige steekproef. Ook onder de Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond worden niet alle partijen vertegenwoordigd. Zo is het mogelijk dat maar twee Kamerleden bij de politieke partij cdH horen, waaronder Nyanga-Lumbala Jeanne (Kamerlid met etnische minderheidsachtergrond) en Christophe Bastin (Kamerlid zonder etnische minderheidsachtergrond). Zij zijn beiden maar één zittingsperiode actief geweest en hebben weinig schriftelijke vragen ingediend. Verder zijn er geen Open VLD-Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond en er zijn drie Open VLD-Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond. Enkel twee van de drie stellen vragen gerelateerd aan de 26 trefwoorden. Vandaar dat er zeer weinig vragen onder Open VLD vallen. De vragen van cdH en Open VLD zijn derhalve uit dit onderzoek gelaten.

5. Resultaten

Nadat in het vorige hoofdstuk de methodologie uitvoerig is besproken, worden in het huidige hoofdstuk de bevindingen van de kwantitatieve inhoudsanalyse behandeld. Zoals we reeds lazen bleven er 248 schriftelijk gestelde vragen over gerelateerd aan thema's omtrent etnische minderheden. Deze vragen werden gesteld tussen 1995 en 2015. Van deze vragen werden er 122 gesteld door 25 leden van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers met etnische minderheidsachtergrond. De overige 126 vragen werden ingediend door 25 willekeurig geselecteerde leden van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers zonder etnische minderheidsachtergrond. Aan de hand van de in het vorige hoofdstuk besproken methode zijn de vragen geanalyseerd.

In dit hoofdstuk worden allereerst de gelijkenissen tussen de schriftelijk ingediende vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond en Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond besproken. Het lijkt erop dat er enkel overeenkomsten waargenomen kunnen worden tussen de vragen van de Kamerleden. Niets is minder waar. Wanneer we dieper ingaan op de vragen zien we dat de vragen van Kamerleden op een aantal vlakken zonder meer van elkaar verschillen. De meest opvallende en noemenswaardige bevindingen worden toegelicht. Tot slot bekijken we of er alternatieve verklaringen te vinden zijn voor de waargenomen verschillen.

5.1 Overeenkomsten

De schriftelijke vragen van de Kamerleden zijn uitvoerig geanalyseerd. Zo werd er onder andere gekeken naar de focus, de toon en of Kamerleden in de vragen pleitten voor een bepaalde groep. Uit de analyse blijkt een grote gelijkenis tussen de vragen van de Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond. Dit zou de theorie die ervan uitgaat dat er een relatie bestaat tussen descriptieve en substantieve representatie op het eerste gezicht betwisten. Immers, er zijn geen verschillen te ontdekken tussen de vragen van de Kamerleden, ongeacht hun achtergrond.

Als eerste kwam uit de analyse naar voren dat er qua algemene toon van de vragen geen significante verschillen te ontdekken zijn. De Kamerleden hanteren voornamelijk een negatieve toon in hun berichtgeving. Voor Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond is dit 67,2 procent en voor

Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond 62,7 procent. Er zijn niet of nauwelijks vragen waarbij de toonzetting van de vraag positief is. Dit is wellicht niet vreemd gezien het indienen van schriftelijke vragen als het ware een actiemiddel van Kamerleden is om te participeren aan de controlebevoegdheid en de wetgevende bevoegdheid van de Kamer (Juridische Dienst Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2014). Hierbij hoort ontegenzeggelijk het aan de kaak stellen van zaken of het informeren naar maatregelen en strategieën. Een voorbeeld van een vraag met een negatieve toon vinden we terug in de vraag van Fouad Lahssaini. Een Kamerlid met Marokkaanse achtergrond voor Ecolo-Groen. Hij diende op 2 december 2013 een schriftelijke vraag in om toelichting te krijgen over de uitreiking van visa door de Belgische ambassade in Marokko. De ambassade zou het toekennen van visa aan een privébedrijf hebben overgedragen. “Indien die informatie klopt, is dat een zware fout van de Belgische Staat”, aldus Lahssaini. Het Kamerlid gebruikt in dit geval het indienen van een schriftelijke vraag als controlemiddel aangaande het functioneren van de Belgische Staat. De toon is negatief.

Ook indien er specifiek gerefereerd wordt aan etnische minderheden zijn er geen noemenswaardige significante verschillen te beschrijven wat betreft de toonzetting voor het aanhalen van de groep of persoon. Zowel Kamerleden met als zonder etnische minderheidsachtergrond zijn voornamelijk negatief of neutraal in hun toonzetting. Wellicht heeft de negatieve toonzetting tevens te maken met het feit dat de vragen voornamelijk worden ingezet als actiemiddel. Er wordt kritisch op zaken en gebeurtenissen ingegaan. Een overwegend neutrale toon zou kunnen komen doordat Kamerleden de tijd hebben om de juiste bewoording te kiezen in hun schriftelijke vragen. Op deze manier kunnen zij genuanceerd overkomen.

Eveneens zijn er geen significante verschillen te ontdekken wanneer er in de vragen gerefereerd wordt aan etnische minderheden. Er is bekeken op welke manier een persoon of groep met etnische minderheidsachtergrond werd afgeschilderd in de vragen. Er kon gekozen worden tussen slachtoffer of bedreiging. Bij slachtoffer werd uitgegaan van iemand die direct of indirect fysiek, psychisch of materieel lijdt of te lijden heeft gehad onder geweld, ramp, oorlog, schending van universele mensenrechten, onderscheid, uitsluiting of beperkingen. Bij een bedreiging werd uitgegaan van een situatie waarbij een persoon of groep ervoor zorgt dat de (algemene) veiligheid van een persoon of personen in gevaar is. Zoals we in Tabel 1 kunnen zien schilderen beide groepen Kamerleden etnische minderheden wel vaker af als slachtoffer dan bedreiging, maar in de helft van de gevallen is dit niet van toepassing. Op basis van de theorie hadden we verwacht dat in de vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond etnische minderheden significant vaker als slachtoffer werden afgeschilderd.

Tabel 1 Op welke manier wordt een groep of persoon met etnische minderheidsachtergrond in de schriftelijk gestelde vragen afgeschilderd

	Schriftelijke vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond (N=122)	Schriftelijk vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond (N=126)	Totaal schriftelijke vragen van alle Kamerleden (N=248)
Slachtoffer	43,4%	37,3%	40,3%
Bedreiging	7,4%	11,1%	9,3%
Niet van toepassing	49,2%	51,6%	50,4%

$p=.453$, $\chi^2=1.583$, $df=2$

Tegelijkertijd komen op het gebied van het pleiten voor belangen van een bepaalde groep geen significante verschillen naar boven. De bevindingen zijn gelijkaardig. Opvallend gezien dit in strijd is met de resultaten uit het besproken onderzoek van Saalfeld en Bischof (2013). In hun onderzoek menen zij dat maatregelen om proportioneel meer descriptieve representatie te krijgen daadwerkelijk een verschil maakte voor de manier waarop de belangen van etnische minderheden in het parlement werden verwoord. Desondanks geven Saalfeld en Bischof wel toe dat wanneer parlementsleden een kiesdistrict vertegenwoordigen met een hoge concentratie etnische minderheden, alle parlementsleden (ongeacht hun etnische achtergrond) opkomen voor de belangen van etnische minderheden. Verder vergelijkend onderzoek zou daarom nodig zijn volgens de onderzoekers (Saalfeld & Bischof, 2013).

Ook zien we in dit onderzoek dat de Kamerleden die migratie ervaringen, moedertaal, culturele of religieuze verwantschap of andere banden delen met een etnische minderheidsgroep in hun schriftelijk gestelde vragen nooit laten blijken dat zij deze gemeenschappelijke kenmerken delen. In geen van de 122 geanalyseerde vragen gesteld door Kamerleden met een etnische minderheidsachtergrond komt dit naar voren.

De overeenkomsten in de vragen van Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond staan haaks op de beweringen van de diverse onderzoekers die werden aangehaald in het theoretische gedeelte van dit onderzoek. Zo zou een toename van Kamerleden met een etnische minderheidsachtergrond zorgen voor een toename van politieke vertegenwoordigers die geïnteresseerd zijn in het inhoudelijk vertegenwoordigen van hun kiezers. Niettemin komt uit de besproken overeenkomsten die in deze paragraaf zijn bekeken naar voren dat er geen verschillen waar te nemen zijn tussen de Kamerleden. Ook komt het specifieke potentieel, aangehaald in de *Politics of Presence*

Theory, niet naar voren. Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond hebben volgens deze theorie een potentieel om de groep waartoe zij door gedeelde levenservaringen en hun structurele positie in de samenleving behoren te vertegenwoordigen. Op het eerste gezicht lijkt er in de analyse van de data geen sprake te zijn van meer betrokkenheid door het delen van een specifieke achtergrond van gedeelde ervaringen en kennis. Wellicht moeten we dieper ingaan op het analyseren van de schriftelijke vragen.

5.2 Verschillen

Zoals uit het eerste deel van de analyse blijkt, lijkt het er in eerste instantie op dat er enkel overeenkomsten bestaan tussen de vragen van Kamerleden. Het lijkt alsof er een trend van overeenkomst kan worden waargenomen. Des te interessanter is het om de vragen dieper te analyseren.

5.2.1 Focus

Allereerst gaan we dieper in op de focus van de vragen. Bij focus werd gekeken of in de schriftelijk gestelde vragen de focus bij etnische minderheden lag. Waren etnische minderheden het hoofdonderwerp of nevenonderwerp van de vraag? Of lag de focus bij één bepaalde etnische minderheidsgroep als hoofd- of nevenonderwerp. Hierbij kon het natuurlijk ook zo zijn dat etnische minderheden geen onderwerp in de vragen waren.

Wanneer we kijken naar de vragen van de Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond zien we dat zij op dit gebied significant van elkaar verschillen. Als we naar Tabel 2 kijken is het opvallend dat Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond in hun vragen significant vaker één bepaalde etnische minderheidsgroep het hoofdonderwerp laten zijn in vergelijking met de schriftelijk gestelde vragen van hun collega's.

Tabel 2 Verschillen aangaande focus tussen de schriftelijke vragen gesteld door Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond

	Schriftelijke vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond (N=122)	Schriftelijk vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond (N=126)	Totaal schriftelijke vragen van alle Kamerleden (N=248)
Etnische minderheden zijn het hoofdonderwerp	20,5%	15,1%	17,7%
Etnische minderheden zijn het nevenonderwerp	32,8%	23,8%	28,2%
Één bepaalde etnische minderheidsgroep is het hoofdonderwerp	11,5%	29,4%	20,6%
Één bepaalde etnische minderheidsgroep is het nevenonderwerp	4,9%	11,1%	8,1%
Etnische minderheden zijn geen onderwerp	30,3%	20,6%	25,4%

$p < .001$, $\chi^2 = 17.680$, $df = 4$

Als we de vragen uitlichten en analyseren kunnen we stellen dat Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond meer vragen stellen over de situatie waarin een etnische minderheidsgroep zich bevindt en op welke manier België bijdraagt aan verbetering van deze situatie. Zo worden er bijvoorbeeld vragen gesteld over Falun Gong beoefenaars in China en de uitbuiting van Talibés door Marabouts in Senegal. Over de toestand van soennieten in de regio Tikrit, de foltering en mishandeling van 173 personen door de veiligheidsdiensten in Marokko, de situatie van Rohingya's in Myanmar of LGBT's in Rusland. Mensenrechtensituaties in Congo komen aan bod en de oorlogswezen van de Jodenvervolgung. Zoveel diverse vragen over verschillende etnische minderheden vinden we niet of nauwelijks terug bij Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond.

Wat tevens in het oog springt is dat Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond vragen stellen over de situaties van imams in België, de controle op fatwa's of over de arbeidsvergunningen voor imams. Zo dient Kamerlid voor de PS, Philippe Blanchart, op 28 september 2012 een vraag in. Hij gaat in op de gevaren van fatwa's. Volgens hem dient men stil te staan bij het soort fatwa's dat in België wordt bekendgemaakt en geïnterpreteerd. Hij vraagt: *“Bestaat er in België een staatsorgaan dat belast is met de controle op fatwa's? 2. a) Zijn er in België moefti's die belast zijn met het uitspreken van fatwa's? b) Zo ja, welke voorschriften bestaan er met betrekking tot hun functie? 3. Beschikt de FOD Binnenlandse*

Zaken over informatie betreffende de wijze waarop fatwa's ter kennis worden gebracht en toegepast? 4. a) Hoe staat het Executief van de Moslims van België tegenover fatwa's? b) Is er een beleid om fatwa's op hun toelaatbaarheid te toetsen?" Aangezien dit soort vragen niet voorkomen bij Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond lijken dit typische vragen voor Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond.

5.2.2 Definiëring van een probleem en wie is er verantwoordelijk

In het geval we kijken naar de definiëring van een probleem, zien we dat Kamerleden significant van elkaar verschillen (zie Tabel 3). Bij een probleem in de vraag wordt uitgegaan van kwesties waarbij een onwenselijke situatie wordt beschreven.

Tabel 3 Verschillen aangaande definiëring van een probleem tussen de schriftelijke vragen gesteld door Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond

	Schriftelijke vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond (N=122)	Schriftelijk vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond (N=126)	Totaal schriftelijke vragen van alle Kamerleden (N=248)
Economisch probleem	7,4%	4,8%	6,0%
Religieus probleem	0,0%	5,6%	2,8%
Veiligheidsprobleem	8,2%	23,8%	16,1%
Sociaal-Cultureel probleem	10,7%	7,1%	8,9%
Maatschappelijk probleem	10,7%	7,9%	9,3%
Administratief-technisch probleem	33,6%	29,4%	31,5%
Gezondheidsprobleem	3,3%	1,6%	2,4%
Niet van toepassing	26,2%	19,8%	23,0%

$p < .005$, $\chi^2 = 20.391$, $df = 7$

Bij bijna een kwart van de vragen van Kamerleden zonder minderheidsachtergrond wordt een veiligheidsprobleem gesignaleerd. Het lijkt alsof zij zich in hun vragen meer bezig houden met de veiligheid van België en haar burgers. Wanneer we inzoomen op deze vragen zien we dat dit niet betekent dat deze problemen enkel de interne veiligheid van België of de veiligheid van haar burgers betreft. Kamerleden stellen tevens vragen over de veiligheid van andere landen en hun burgers. Zij oriënteren zich voornamelijk op internationale veiligheid. Een voorbeeld hiervan is een vraag uit 2012 van Ingeborg De Meulemeester, Kamerlid voor de N-VA. Zij stelde een vraag over de persvrijheid in Marokko naar aanleiding van de arrestatie van enkele journalisten die kritiek hadden geuit op het regime. Desalniettemin hebben de problemen indirect wel gevolgen voor België. Zo vraagt De

Meulemeester of België een voortrekkersrol kan vervullen op internationaal niveau om het probleem aan te kaarten. Verder is het overgrote deel van de vragen waarin veiligheidsproblemen worden gesignaleerd gerelateerd aan het oorlogsgeweld in Syrië. Denk hierbij aan de komst van asielzoekers en de bewaking van de Europese grenzen. Ook deze problemen hebben indirect gevolgen voor België.

Wanneer we Tabel 3 verder analyseren valt het op dat problemen in de vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond nooit worden gedefinieerd als religieuze problemen, terwijl dit bij de Kamerleden zonder minderheidsachtergrond in 5,6 procent van de gevallen is.

De verschillen tussen de vragen blijven bestaan wanneer we de percentages optellen van de categorieën die nauw aan elkaar verbonden zijn. Zo kunnen we stellen dat een economisch probleem verwant is aan een maatschappelijk probleem, en zouden we percentages van een religieusprobleem kunnen optellen bij een sociaal-cultureel probleem. Wanneer we dit doen komen we in het eerste geval op een percentage van 18,1 procent voor de vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond, en op 11,9 procent voor Kamerleden zonder deze achtergrond. Dat is een behoorlijk groot verschil. In het tweede geval blijft het verschil ook na het optellen van de percentages bestaan. Voor de vragen van Kamerleden met minderheidsachtergrond 10,7 procent en 12,7 procent voor de vragen van Kamerleden zonder deze achtergrond.

De analyse toont verder aan dat ook qua verantwoordelijkheid Kamerleden significant van elkaar verschillen. Voor het overgrote deel worden de Belgische overheid of overheidsinstanties verantwoordelijk gehouden voor problemen. Desondanks is het opvallend dat Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond de meerderheidsgroep zo significant veel vaker verantwoordelijk houden voor problemen. Als we naar Tabel 4 kijken zien we dat dit in 10,7 procent van de vragen gebeurt. Dat is 8,3 procent meer dan Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond.

Tabel 4 Verschillen aangaande het verantwoordelijk houden voor een probleem tussen de schriftelijke vragen gesteld door Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond

	Schriftelijke vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond (N=122)	Schriftelijk vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond (N=126)	Totaal schriftelijke vragen van alle Kamerleden (N=248)
Minderheidsgroep of persoon met minderheidsachtergrond	11,5%	11,9%	11,7%
Meerderheidsgroep of persoon uit een meerderheidsgroep	10,7%	2,4%	6,5%
Belgische Overheid/Overheidsinstanties	41,0%	29,4%	35,1%
Buitenlandse Overheid/Overheidsinstanties	7,4%	15,9%	11,7%
Belgische bedrijven / organisaties niet gerelateerd aan de overheid	0,8%	0,0%	0,4%
Buitenlandse bedrijven / organisaties niet gerelateerd aan de overheid	0,0%	0,8%	0,4%
Europa/Europese instellingen	1,6%	6,3%	4,0%
Terroristische organisaties	0,0%	4,8%	2,4%
Anders	0,0%	3,2%	1,6%
Niet van toepassing	27,0%	25,4%	26,2%

$p < .001$; $\chi^2 = 27.958$, $df = 9$

Wat betreft het zorgen voor een oplossing voor problemen zijn er geen significante verschillen te ontdekken tussen de Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond. De Belgische overheid of Belgische overheidsinstanties kunnen volgens het overgrote deel zorgen voor een oplossing van het gestelde probleem in de schriftelijk vragen. Dit laatste is niet vreemd aangezien alle Kamerleden hun schriftelijk gestelde vragen richten aan een vertegenwoordiger van de Belgische overheid.

5.2.3 Terrorisme, jihadisme, fundamentalisme of radicalisering

Wanneer we kijken of de onderwerpen van alle 248 vragen in verband worden gebracht met terrorisme, jihadisme, fundamentalisme of radicalisering blijkt dat over het algemeen het onderwerp van de vragen niet in verband wordt gebracht met deze vier begrippen. Echter, Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond brengen het onderwerp significant vaker in verband met deze begrippen dan Kamerleden met etnische achtergrond.

Indien we enkel de vragen uitlichten waarbij etnische minderheden of één bepaalde etnische minderheidsgroep het hoofd- of nevenonderwerp zijn blijven er 185 vragen over. Van deze 185 vragen wordt door de Kamerleden in 7,6 procent van de gevallen het onderwerp van de vraag in verband gebracht met terrorisme, jihadisme, fundamentalisme of radicalisering (zie Tabel 5). Kamerleden zonder

etnische minderheidsachtergrond brengen 13 procent van hun vragen in verband deze onderwerpen. Een opvallend verschil met Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond, die enkel in 1,2 procent van de gevallen het onderwerp van hun vragen in verband brengen met terrorisme, jihadisme, fundamentalisme of radicalisering.

Tabel 5 Verschillen aangaande het onderwerp in verband brengen met terrorisme, jihadisme, fundamentalisme en radicalisering tussen de schriftelijke vragen gesteld door Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond

	Schriftelijke vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond (N=85)	Schriftelijk vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond (N=100)	Totaal schriftelijke vragen van alle Kamerleden (N=185)
Ja	1,2%	13,0%	7,6%
Nee	98,8%	87,0%	92,4%

$p < .002$; $\chi^2 = 9.182$, $df = 1$

Wanneer we ons richten op deze vragen zie we dat het voornamelijk recent ingediende vragen zijn. Zo wordt er onder andere ingegaan op radicalisering in België. Philippe Goffin, Kamerlid voor MR, vraagt bijvoorbeeld op 11 februari 2015 naar het in kaart brengen van de aanwezigheid van geradicaliseerde gedetineerden in de Belgische gevangenissen. Hij schrijft: *“er lijdt geen twijfel dat de gevangenis een kraamkamer van radicalisering vormt.”* Kamerlid Philippe Blanchart voor de PS stelt vragen over de aanslag in Parijs op het hoofdkantoor van het satirische weekblad *Charlie Hebdo* van 7 januari 2015. Hij stelt tevens op 9 juni 2015 een kritische vraag aan de huidige vice-eersteminister en minister van Buitenlandse Zaken en Europese Zaken over de financiering van IS door Qatar. Hij schrijft: *“Wat vindt u van de houding van Qatar? b) Kunt u toelichting geven bij de dualiteit tussen het Qatarese lidmaatschap van de internationale coalitie enerzijds en het gebrek aan vigilantie van dat land met betrekking tot de financiering van IS met Qatarees geld anderzijds? 2. a) Over welke instrumenten beschikt Qatar om de financiële stromen te controleren? b) In welke mate wordt daarvan gebruikgemaakt? c) Met welk resultaat?”*

Opmerkelijk is dat Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond dergelijke vragen nooit stellen. De enige vraag waarbij het onderwerp in verband werd gebracht met terrorisme, jihadisme, fundamentalisme of radicalisering werd ingediend in mei 2013 door Meyrem Almaci. Almaci is Kamerlid

voor Ecolo-Groen en heeft een Turkse achtergrond. De vraag ging in op een aankondiging over het verbinden van voorwaarden aan de subsidiëring van de islam, het letten op imams in België en hetgeen ze verkondigen. Er zijn door de Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond geen vragen gesteld waarbij wordt ingegaan op recente terroristische aanslagen of toenemende radicalisering zoals collega-Kamerleden zonder etnische minderheid wel hebben gesteld.

5.2.4 Slachtoffer of bedreiging

Bij het analyseren van de overeenkomsten hebben we zojuist gelezen dat er geen significante verschillen te ontdekken waren wanneer er gerefereerd werd aan etnische minderheden. Zoals we in Tabel 1 konden zien schilderden zowel Kamerleden met als zonder etnische minderheidsachtergrond etnische minderheden in hun vragen wel vaker af als slachtoffer dan bedreiging, maar in de helft van de gevallen was dit niet van toepassing.

Wanneer we enkel de vragen uitlichten waarbij etnische minderheden het hoofd- of nevenonderwerp zijn, blijven er 185 vragen over met de percentages uit onderstaande tabel. We zien we dat in de vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond, etnische minderheden vaker afgeschilderd worden als slachtoffer dan in vragen van Kamerleden zonder minderheidsachtergrond. Verder stijgt ‘slachtoffer’ bij Kamerleden met minderheidsachtergrond in vergelijking met Tabel 1 van 43,4 procent naar een opvallend hoog percentage van 62,4 procent.

Tabel 6 Op welke manier wordt een groep of persoon met etnische minderheidsachtergrond in de schriftelijk gestelde vragen afgeschilderd

	Schriftelijke vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond (N=85)	Schriftelijk vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond (N=100)	Totaal schriftelijke vragen van alle Kamerleden (N=185)
Slachtoffer	62,4%	46,0%	53,5%
Bedreiging	10,6%	14,0%	12,4%
Niet van toepassing	27,1%	40,0%	34,1%

$p=.083, \chi^2=4.986, df=1$

Vragen waarbij etnische minderheden worden afgeschilderd als slachtoffer zien we terug in de vraag van Nahima Lanjri, Kamerlid met Marokkaanse achtergrond. Op 21 februari 2013 stelde zij een vraag over de discriminatie van allochtonen op de arbeidsmarkt. Zij schrijft: *“De lage tewerkstellingsgraad van mensen met een migratieachtergrond is een groot pijnpunt op onze arbeidsmarkt. Minister Muyters antwoordde*

op een vraag van mijn Vlaamse collega, mevrouw Fournier, dat het dossier "discriminatie van allochtonen op de werkvloer" werd overgemaakt aan een ambtelijke, federale werkgroep. Hij verwachtte een monitoringrapport met beschouwingen, voorstellen en aanbevelingen tegen eind 2012. 1. Zijn de resultaten van de ambtelijke werkgroep bekend? 2. Welk gevolg overweegt u te geven aan de aanbevelingen van de werkgroep? 3. a) Hoever staat het overleg met de regio's omtrent de maatregelen ter bevordering van de allochtone tewerkstelling? b) Wat zijn de volgende stappen in deze samenwerking?" Marie Nagy, Kamerlid met Colombiaanse achtergrond, hield zich met hetzelfde vraagstuk als Lanjri bezig. Ook in haar vraag uit 2005 worden etnische minderheden gezien als slachtoffer. Nagy meent dat de openbare en politieke overheden het voortouw moeten nemen om discriminaties bij indienstneming van allochtonen te stimuleren.

5.2.5 Verwijzen naar afkomst

In het geval er in de vragen wordt verwezen naar een etniciteit blijkt uit de bevindingen dat Kamerleden met een etnische minderheidsachtergrond significant vaker geen specifieke afkomst aanduiden. Zij spreken vaker over etnische minderheden in het algemeen dan hun collega Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond. Nu is het natuurlijk interessant om te kijken welke groep of personen de Kamerleden dan voornamelijk viseren in hun vraag. Als we naar de tabel op de volgende pagina kijken zien we dat er in de vragen over het algemeen geen specifieke afkomst aangeduid wordt. Men gaat uit van etnische minderheden in het algemeen of de vraag was niet van toepassing. Bij dit laatste kunnen we er vanuit gaan dat er in de schriftelijk gestelde vragen niet werd verwezen naar etnische minderheden. Desondanks zien we dat, wanneer we deze opties buiten beschouwing laten, Kamerleden zonder een etnische minderheidsachtergrond met name Sub-Saharaanse Afrikanen, Marokkanen en moslims viseren in hun vragen.

Tabel 7 Verschillen tussen de schriftelijke vragen van Kamerleden aangaande welke persoon of groep met etnische minderheidsachtergrond in de schriftelijke vragen wordt geïdendeerd

	Schriftelijke vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond (N=122)	Schriftelijke vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond (N=126)	Totaal schriftelijke vragen van alle Kamerleden (N=248)
Maghrebijnen (Marokko, Tunesië, Algerije, Libië)	3,3%	8,7%	6,0%
Moslims	2,5%	7,1%	4,8%
Turken	4,1%	5,6%	4,8%
Midden-Oosten (Egypte, Saoedi-Arabië, Syrië, Iran, Irak, Jordanië etc.)	1,6%	4,8%	3,2%
Totaal islamitische wereld	11,5%	26,2%	18,8%
Sub-Saharaanse Afrikanen	2,5%	7,9%	5,2%
Aziatisch	2,5%	4,8%	3,6%
Oost-Europeanen	2,5%	1,6%	2,0%
Anders	0,0%	1,6%	0,8%
Baltische Staten en Rusland	0,0%	0,8%	0,4%
Zuid/Midden-Amerika	0,8%	0,0%	0,4%
Er wordt geen specifieke afkomst aangeduid/etnische minderheden in het algemeen	49,2%	36,5%	42,7%
Niet van toepassing	30,3%	20,6%	25,4%
Onduidelijk	0,8%	0,0%	0,4%

$p=.034$; $\chi^2=22.280$, $df=12$

Het is interessant om de tabel nog iets verder te analyseren. Op het eerste gezicht kunnen we al redelijke verschillen in percentages tussen de vragen van de Kamerleden aflezen. Als we bijvoorbeeld naar de categorie moslims kijken zien we in de tabel dat Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond in 7,1 procent van de vragen moslims viseren. Ten opzichte van 2,5 procent bij Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond. Stel we kijken verder naar deze categorie en tellen er de percentages van de categorieën Maghrebijnen en Midden-Oosten op. We kunnen immers stellen dat in deze landen het overgrote deel van de bevolking moslim is. Wanneer we deze percentages optellen komen we bij de vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond tot een percentage van 20,6 procent en bij Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond tot een percentage van 7,4 procent. Een verschil van 13,2 procent. Dit is toch een behoorlijk verschil in het viseren van een bepaalde minderheidsgroep in de schriftelijke vragen. Wanneer we hierbij ook nog het percentage van Turken optellen komen we tot een percentage van 26,2 procent bij Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond. Zoals we in de volgende tabel kunnen aflezen is dit ruim een kwart

van hun vragen. Bij Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond blijft dit percentage steken op 11,5 procent. Ofwel een significant verschil van 14,7 procent in het viseren van moslims in vragen.

Tabel 8 Verschillen tussen de schriftelijke vragen van Kamerleden aangaande het viseren van moslims in de schriftelijke vragen

	Schriftelijke vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond (N=122)	Schriftelijke vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond (N=126)	Totaal schriftelijke vragen van alle Kamerleden (N=248)
Moslims worden geïnviseerd	11,5%	26,2%	19%
Moslims worden niet geïnviseerd	88,5%	73,8%	81%

$p < .003$; $\chi^2 = 8.738$, $df = 1$

5.3 Zijn er alternatieve verklaringen?

Om een idee te krijgen of het hebben van een etnische minderheidsachtergrond bepaalde soorten vragen die Kamerleden stellen voorspelt, bekijken we in dit onderzoek tot slot of er alternatieve verklaringen zijn voor de gevonden verschillen. Het is mogelijk dat de inhoud van de vragen niet te maken heeft met de minderheidsachtergrond van de Kamerleden maar een reflectie is van de politieke partij waartoe het Kamerlid behoort. Rechtse partijen kunnen minder terughoudend zijn in het benadrukken van etnische achtergronden. Is het hebben van een etnische minderheidsachtergrond een voldoende voorspeller voor bepaalde soorten vragen of zijn deze verschillen te verklaren door variabelen als geslacht, zittingsperiode, partij, de ideologische verdeling van partijen of taal?

Voor de afhankelijke variabele is gezocht naar een variabele die de aard van de vragen min of meer karakteriseert. Na alle overeenkomsten en verschillen tussen de vragen van de Kamerleden grondig te hebben geanalyseerd viel het sterk op dat talloze Kamerleden moslims in beeld hebben in hun vragen en de islamitische achtergrond sterk benadrukken. Hierbij zien we moslims en de islam als onderdeel van de etnische cultuur en deel van de identiteit van etnische minderheden. Daartoe is de afhankelijke variabele het al dan niet uitdrukkelijk noemen van personen met een islamitische achtergrond in de vraag.

Interessant aan de analyse is dat de meest aanmerkelijke voorspeller de etnische minderheidsachtergrond van Kamerleden is. De overige onafhankelijke variabelen hebben geen significant effect. Dit betekent dat geslacht, zittingsperiode, ideologische positie van de partij is en taal niet van invloed zijn.

De etnische minderheidsachtergrond speelt wel een significante rol. Uit de resultaten van de logistische regressieanalyse maken we op dat bij de variabele 'etnische minderheidsachtergrond' de log odd bij model A -1.8003 is, bij model B -.8638 en bij model C -.8771 is. De log odd is voor het feit dat personen met een islamitische achtergrond uitdrukkelijk worden benoemd versus het feit dat personen met een islamitische achtergrond niet benoemd worden in de vragen van Kamerleden. De resultaten van de analyse zien we weergegeven in de tabel op de volgende pagina. Kijkend naar de resultaten kunnen we vaststellen dat de Exp (B), ofwel de kans op etnische achtergrond, voor model A .165 is. Voor model B is dit .422 en voor model C .416. De Exp (B) wordt niet als een additieve toename geïnterpreteerd maar als een vermenigvuldiging. Dit betekent dat in model A bij vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond de kans op het viseren van personen met islamitische achtergrond versus het niet viseren van deze personen 6,1 keer groter is dan bij vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond. We kunnen dit ook omdraaien en zeggen: bij vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond is de kans op het viseren van personen met een islamitische achtergrond 0,165 keer groter (ofwel 6,06 keer kleiner) dan bij vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond. Zowel bij model B als bij model C betekent dit dat bij vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond de kans op het viseren van personen met islamitische achtergrond versus het niet viseren van deze personen 2,4 keer groter is dan bij vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond.

Uit de analyse blijkt tot slot dat lid zijn van de politieke partij PS een significante voorspeller is. Lidmaatschap van de overige politieke partijen is niet van invloed op het uitdrukkelijk benoemen van personen met een islamitische achtergrond. Het effect van het al dan niet hebben van een etnische minderheidsachtergrond, blijft significant. Het significante effect van de PS toont aan dat PS-Kamerleden meer geneigd zijn om de islamitische achtergrond van personen in hun vragen te benadrukken. Denk hierbij terug aan de eerder geschetste vraag van PS-Kamerlid Philippe Blanchart over de gevaren van fatwa's en zijn vraag over de gevolgen van de aanslag in Parijs op het hoofdkantoor van het satirische weekblad *Charlie Hebdo*. Blanchart benadrukt binnen zijn vraag de islamitische achtergrond van de personen waarop zijn vraag betrekking heeft. De resultaten uit de analyse wijzen er op dat het hebben van een etnische minderheidsachtergrond daadwerkelijk uitmaakt voor het karakter van de schriftelijk gestelde vragen van Kamerleden.

Tabel 9 Resultaten binaire logistische regressieanalyse met uitdrukkelijk noemen van personen met een islamitische achtergrond in schriftelijk gestelde vragen als afhankelijke variabele

	Model A		Model B		Model C	
	B (S.E.)	Wald	B (S.E.)	Wald	B (S.E.)	Wald
Auteur (Etnische minderheidsachtergrond)	-1.8003 (.5721)*	9.9028	-.8638 (.3758)*	5.2845	-.8771(.3750)*	5.4713
Geslacht	.6804 (.6306)	1.1643	-.4281 (.3572)	1.4365	-.2363 (.5322)	.1972
Zittingsperiode	.1744 (.5279)	.1092	.3788 (.4766)	.6318	.4315 (.4724)	.8346
Partij						
CD&V	.3027 (.5286)	.3279				
Ecolo-Groen	.9194 (.5578)	2.7169				
MR	-.7915 (.7592)	1.0867				
N-VA	-.1526 (.4415)	.1194				
PS	1.0053 (.4283)*	5.5083				
sp.a (referentiecategorie)	-	-				
GALTAN-score			.00731 (.1119)	.0043		
Taal					.2542 (.5228)	.2365
Constant	-1.3587 (.5772)	5.5405	-1.1564 (.5404)	4.5791	-1.3827 (.6829)	4.0999
Fit						
-2LL	212.677		227.651		227.418	

*(p<.05)

6. Conclusie en discussie

In dit onderzoek stond representatierol van politieke vertegenwoordigers met etnische minderheidsachtergrond centraal. Eerder onderzoek rond representatie heeft aangetoond dat wanneer sommige groepen worden uitgesloten van vertegenwoordiging er een gebrek aan diversiteit in vertegenwoordigende instituties ontstaat. Een gebrek aan diversiteit zorgt voor uitsluiting en een democratisch tekort. De integratie van etnische minderheden kan leiden tot meer aandacht voor kwesties omtrent minderheden en de belangen van minderheidsgroepen. Tevens draagt integratie bij aan politieke participatie, meer politiek vertrouwen en een gevoel van inclusie onder de minderheidsbevolking. Er wordt vanuit gegaan dat de integratie van etnische minderheden in de politiek de representatie van minderheidsgroepen bevordert. Het uitgangspunt hierbij is dat een toename in politieke vertegenwoordigers met minderheidsachtergrond de inhoudelijke representatie van minderheidsgroepen verbetert. Politiek vertegenwoordigers zouden meer opkomen voor de belangen van minderheidsgroepen waarmee zij dezelfde achtergrond delen.

Het doel van het onderzoek was om kennis te verbreden over de manier waarop politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond hun representatierol uitoefenen. Door schriftelijk gestelde vragen van zowel politieke vertegenwoordigers met etnische minderheidsachtergrond als politieke vertegenwoordigers zonder minderheidsachtergrond op een kwantitatieve manier te analyseren en vergelijken is er gekeken of er een verschil in representatie is aangaande thema's omtrent etnische minderheden.

De onderzoeksvragen hierbij luiden:

- Zijn er verschillen in representatie waar te nemen tussen politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond in vergelijking met politieke vertegenwoordigers zonder etnische minderheidsachtergrond?
- En zijn deze verschillen toe te wijzen aan het hebben van een etnische minderheidsachtergrond? Of spelen andere factoren zoals politieke partij daarin een rol?

Drie hypothesen stonden centraal in het onderzoek. De eerste hypothese stelde:

Politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond stellen overwegend meer vragen over onderwerpen gerelateerd aan thema's omtrent etnische minderheden zoals

etnische discriminatie, migratiebeleid, integratie en dubbele nationaliteit dan politieke vertegenwoordigers zonder etnische minderheidsachtergrond.

Interessant genoeg wordt deze hypothese niet sterk ondersteund door de resultaten in dit onderzoek. Na selectie door middel van 26 trefwoorden gerelateerd aan thema's omtrent etnische minderheden bleven er 122 schriftelijk gestelde vragen over voor politieke vertegenwoordigers met etnische minderheidsachtergrond. Dit kwam neer op 8,7 procent van het totaal aantal gestelde vragen. Bij politici zonder etnische minderheidsachtergrond bleven er na selectie 126 vragen over, wat neerkwam op 6,2 procent van het totaal aantal schriftelijk gestelde vragen. Met andere woorden, vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond verschillen niet zo sterk als verwacht van andere politieke vertegenwoordigers als we enkel kijken naar de hoeveelheid vragen die zij stellen over dit soort onderwerpen.

De analyse van de resultaten toonde eveneens dat de vertegenwoordigers op het eerste gezicht nauwelijks inhoudelijk van elkaar verschilden. Dit ontkracht de tweede hypothese:

Politieke vertegenwoordigers met een etnische minderheidsachtergrond verschillen inhoudelijk van politieke vertegenwoordigers zonder etnische minderheidsachtergrond op verscheidene vlakken als toonzetting, het pleiten voor de belangen van etnische minderheidsgroepen, hoe minderheidsgroepen worden afgeschilderd en wie er verantwoordelijk wordt gehouden voor problemen.

Uit de analyse kwam naar voren dat er qua algemene toon van de vragen geen significante verschillen te ontdekken waren tussen de Kamerleden. Ook qua toonzetting die men hanteerde voor het aanhalen van etnische minderheden in de vragen verschilden de Kamerleden nauwelijks. Opvallend was dat er geen significante verschillen naar boven kwamen wat betreft het pleiten voor de belangen van een bepaalde groep of specifiek voor een minderheidsgroep. Dit spreekt de bestaande theorie, dat politieke vertegenwoordigers met etnische minderheidsachtergrond meer opkomen voor de belangen van minderheidsgroepen dan politieke vertegenwoordigers zonder etnische minderheidsachtergrond, tegen.

Bijgevolg waren er redenen om aan te nemen dat het hebben van een etnische minderheidsachtergrond niet zorgde voor verschillen in vraagstellen. Echter, een grondige analyse van de inhoud van de vragen leidde tot een andere conclusie. Op een aantal opvallende punten zijn er wel degelijk significante verschillen tussen de Kamervragen van leden met en zonder etnische minderheidsachtergrond. Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond kozen in hun vragen significant vaker één

bepaalde etnische minderheidsgroep als hoofdonderwerp. Zij viseerden tevens in ruim een kwart van hun schriftelijke vragen de groep 'moslims'. Deze manier van uitdrukken heeft beduidend minder voorkeur bij Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond. Door Kamerleden zonder een minderheidsachtergrond werden problemen significant vaker gedefinieerd als een veiligheidsprobleem. Kamerleden met een minderheidsachtergrond hielden significant vaker de meerderheidsgroep verantwoordelijk voor problemen. Opvallend waren de verschillen betreffende het onderwerp van vragen in verband brengen met terrorisme, jihadisme, fundamentalisme of radicalisering. Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond doen dit ook aanmerkelijk vaker dan hun collega Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond. Deze laatsten stelden geen enkele vraag over de recente terroristische aanlagen of toenemende radicalisering. Wel schilderden zij etnische minderheden vaker af als slachtoffer, zij deden dit in 62,4 procent van de schriftelijke vragen waarin etnische minderheden het hoofd- of nevenonderwerp zijn.

Tot slot is in dit onderzoek vastgesteld dat het hebben van een etnische minderheidsachtergrond een centrale voorspeller is voor etnische profilering in schriftelijk gestelde vragen. In een logistische regressie waarin gecontroleerd is voor geslacht, politieke ideologie, zittingsperiode, taal en partij, blijkt dat het hebben van een etnische minderheidsachtergrond daadwerkelijk uitmaakt voor het karakter van de schriftelijk gestelde vragen van Kamerleden. Tegelijkertijd kunnen we dit omdraaien aangezien dit onderzoek aantoont dat representatie versterkt wordt door de Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond. Immers de regressieanalyse heeft aangetoond dat de kans op het viseren van personen met islamitische achtergrond versus het niet viseren van deze personen groter is bij vragen van Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond dan bij vragen van Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond. De derde hypothese beweerde:

Verschillen tussen politieke vertegenwoordigers met en zonder etnische minderheidsachtergrond zijn toe te schrijven aan het al dan niet hebben van een etnische minderheidsachtergrond.

De derde hypothese is hiermee bevestigd.

Het onderzoek stelt vast dat er beduidende verschillen zijn in vertegenwoordiging tussen politieke vertegenwoordigers met en zonder etnische achtergrond. Bovendien staan de verschillen in verband met het al dan niet hebben van een etnische minderheidsachtergrond. Aldus kan er worden geconcludeerd dat het al dan niet hebben van een etnische minderheidsachtergrond uitmaakt voor de manier waarop politieke vertegenwoordigers hun rol vervullen. Derhalve zijn er sterke aanwijzingen dat de beweringen

van eerdere onderzoeken aangaande descriptieve representatie (ofwel de toevoeging van het ascriptieve kenmerk etnische achtergrond) juist zijn. We gaan ervan uit dat een toename in descriptieve representatie van invloed is op het inhoudelijk vertegenwoordigen van etnische minderheden.

Natuurlijk blijven we vragen houden over de relatie tussen descriptieve en substantieve representatie en de rol van politieke vertegenwoordigers. Verder onderzoek zou kunnen toetsen of deze conclusie standhoudt wanneer er gecontroleerd wordt voor alle Belgische politieke partijen en hun karakteristieken. Zijn er dan nog steeds significante verschillen te ontdekken? Dit onderzoek is immers beperkt qua Kamervragen en aantal Kamerleden om hiervoor te controleren.

Daarbij zou verder onderzoek vergelijkingen op verschillende thematische vlakken kunnen maken. Hiermee bedoel ik dat er verder kan worden gekeken dan de thema's omtrent etnische minderheden. Zijn er bijvoorbeeld verschillen in representatie tussen de Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond te ontdekken wanneer het gaat om financiële zaken of de arbeidsmarkt? We kunnen ons ook afvragen of er verschillen in representatie te ontdekken zijn tussen de verschillende groepen etnische minderheden. Denk hierbij aan verschillen tussen Kamerleden met een Turkse achtergrond of een Marokkaanse achtergrond.

Een andere beperking binnen dit onderzoek, is de afhankelijke variabele gebruikt voor de logistische regressieanalyse. Hierbij is gekeken of het gerechtvaardigd is dat het uitdrukkelijk noemen van personen met islamitische achtergrond in Kamervragen afhankelijk is van het al dan niet hebben van een etnische minderheidsachtergrond. Dit onderzoek stoelt op de bewering dat de islam onderdeel is van de etnische cultuur en deel van de identiteit van etnische minderheden. Dit terwijl islamitische achtergrond ook gezien kan worden als religieuze achtergrond en niet als etnische minderheidsachtergrond. Verder onderzoek zou hier rekening mee kunnen houden.

Desondanks vergroot dit onderzoek onze kennis over verschillen in representatie tussen Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond. Deze kennis kan gebruikt worden in het huidige politiek en maatschappelijk debat waarin diversiteit en culturele verschillen binnen de Belgische samenleving steeds meer ter discussie worden gesteld. Het is daarom des te belangrijk dat alle groepen binnen de samenleving politiek vertegenwoordigd worden en een gevoel van inclusiviteit ervaren. De vraag rest hoe de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers ervoor zorgt dat de representativiteit van iedereen wordt gewaarborgd.

Bronnen

- Andeweg, R.B. (2012). The consequences of representatives' role orientations. Attitudes, behavior, perceptions. In Blomgren, M. en Rozenberg, O. (red.), *Parliamentary Roles in Modern Legislatures* (p.66 - 84). New York: Routledge.
- Aydemir, N. en Vliegenthart, R. (2015). 'Minority Representatives' in the Netherlands: Supporting, Silencing or Suppressing? *Parliamentary Affairs*, 1-20.
- Azman, K.D. (2011). The Problem of "Democratic Deficit" in the European Union. *International Journal of Humanities and Social Science*, 1(5), 243-250.
- Bakker, R., Edwards, E., Hooghe, L., Jolly, S., Koedam, J., Kostella, F., Marks, G., Polk, J., Rovny, J., Schumacher, G., Steenbergen, M., Vachudova, M. en Zilovic, M. (2015). 1999-2014 Chapel Hill Expert Survey Trend File. Version 1.1. Beschikbaar via chesdata.eu. Chapel Hill, NC: University of North Carolina.
- Bird, K. (2005). The Political Representation of Visible Minorities in Electoral Democracies: A Comparison of France, Denmark, and Canada. *Nationalism and Ethnic Politics*, 11(4), 425-465.
- Bloemraad, I. (2013). Accessing the Corridors of Power: Puzzles and Pathways to Understanding Minority Representation. *West European Politics*, 36(3), 652-670.
- Bloemraad, I. en Schönwälder, K. (2013). Immigrant and Ethnic Minority Representation in Europe: Conceptual Challenges and Theoretical Approaches. *West European Politics*, 36(3), 564-579.
- Broockman, D.E. (2013). Black Politicians Are More Intrinsically Motivated to Advance Blacks' Interests: A Field Experiment Manipulating Political Incentives. *American Journal of Political Science*, 57(3), 521-536.
- Chan, H.C. (1976). The Role of Parliamentary Politicians in Singapore. *Legislative Studies Quarterly* 1(3), 423-441.

- Celis, K., Meier, P. en Wauters, B. (2010). Inleiding. In Celis, K., Meier, P. en Wauters, B. (red.), *Gezien, gehoord, vertegenwoordigd? Diversiteit in de Belgische politiek* (p. 3 - 26). Gent: Academia Press.
- Celis, K. en Wauters, B. (2010). Pinning the Butterfly: Women, Blue-Collar and Ethnic Minority MPs vis-à-vis Parliamentary Norms and the Parliamentary Role of the Group Representative. *The Journal of Legislative Studies*, 16(3), 380-393.
- Celis, K., Eelbode, F. en Wauters, B. (2013). Visible Ethnic Minorities in Local Political Parties: A Case Study of Two Belgium Cities (Antwerp and Ghent). *Politics*, 33(3), 160-171.
- Devriendt, C. en Charkaoui, N. (2014). Diversiteit op de kieslijsten. Verkiezingen 2014. Publicatie van het Minderhedenforum op 16 mei 2014. Opgehaald op 13 november 2015 van <http://www.minderhedenforum.be/files/media/5b19db113bebd2e838add58e8f8ecc46.pdf>.
- Eelbode, F. (2012). Yes we can? Ethnic minority representation at the local level. The influence of political parties and electoral systems in Belgium. *Paper for the PIPOP conference 2012: Political and civic participation*. Opgehaald op 2 november 2015 van <https://biblio.ugent.be/publication/4126602/file/4134444.pdf>.
- Eelbode, F. (2014). Represent! Over diversiteit en vertegenwoordiging. *Samenleving en Politiek*, 21(3), 21-15.
- Eisinger, P.K. (1973). The Conditions of Protest Behaviour in American Cities. *American Political Science Association*, 67(1), 11-28.
- Eulau, H., Wahlke, J.C., Buchanan, W. en Ferguson, L.C. (1959). The Role of the Representative: Some Empirical Observations on the Theory of Edmund Burke. *The American Political Science Review*, 53(3), 742-756.
- Fieldhouse, E. en Sobolewska, M. (2013). Introduction: Are British Ethnic Minorities Politically Under-represented? *Parliamentary Affairs*, 66, 235-245.
- George, A. (2009). Quantitative and Qualitative Approaches to Content Analysis. In Krippendorff, K. en Bock, M.A. (red.), *The Content Analysis Reader* (p. 144-155). Londen: Sage Publications.

- Gropas, R. en Triandafyllidou, A. (2012). Migrants and Political Life in Greece: Between Political Patronage and the Search for inclusion. *South European Society and Politics*, 17(1), 45-63.
- Hart, H. 't, Boeije, H. en Hox, J. (2005). *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam: Boom Onderwijs.
- Jacobs, D. (1997). *Nieuwkomers in de Belgische politiek? Bedenkingen over de politieke participatie van vreemdelingen*. Gepubliceerd in het Jaarverslag 1997 van het Centrum voor Gelijke Kansen en voor Racismebestrijding. Opgehaald op 7 oktober 2015 van <http://homepages.ulb.ac.be/~dijacobs/stemrecht/nieuwkom.pdf>.
- Jacobs, D. en Teney, C. (2010). De allochtone stem te Brussel. In Celis, K., Meier, P. en Wauters, B. (red.), *Gezien, gehoord, vertegenwoordigd? Diversiteit in de Belgische politiek* (p. 89 - 112). Gent: Academia Press.
- Juridische Dienst Kamer van Volksvertegenwoordigers. (2014). *De actiemiddelen van de Kamerleden in vraag en antwoord*. Handleiding geredigeerd door de Juridische dienst van de Kamer van Volksvertegenwoordigers ter attentie van de Kamerleden. Opgehaald op 19 maart 2016 van https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/jurid/actionN.pdf.
- Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. Londen: Sage Publications.
- Langendijk, E. (2005). De kleine boodschap. Een kwalitatief onderzoek naar teksten en tekeningen op het openbare toilet. In Wester, F., Boeije, H. en Hak, T. (red.), *Methodische keuzen in kwalitatief onderzoek* (p. 92 - 105). Utrecht: Kwalon.
- Martiniello, M. (2005). Political participation, mobilisation and representation of immigrants and their offspring in Europe. In Frykman, M.P. (red.), *The Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations* (p. 1-23). Malmö: Malmö University.
- Norris, P. (2011). *Democratic Deficit: Critical Citizens revisited*. New York: Cambridge University Press.
- Önnudóttir, E.H. (2014). Political parties and styles of representation. *Party Politics*, 1-16.
- Pitkin, H.F. (1967). *The Concept of Representation*. Los Angeles: University of California Press.

- Pantoja, A.D. en Segura, G.M. (2003). Does Ethnicity Matter? Descriptive Representation in Legislatures and Political Alienation Among Latinos. *Social Science Quarterly*, 84(2), 441-457.
- Phillips, A. (1995). *The Politics of Presence*. Oxford: Oxford University Press.
- Rocha, R.R., Tolbert, C.J., Bowen, D.C. en Clark, C.J. (2010). Race and Turnout: Does Descriptive Representation in State Legislatures Increase Minority Voting. *Political Research Quarterly*, 63(4), 890-907.
- Saalfeld, T. en Bischof, D. (2013). Minority-Ethnic MPs and the Substantive Representation of Minority Interests in the House of Commons, 2005-2011. *Parliamentary Affairs*, 66, 305- 328.
- Schönwälder, K. (2013). Immigrant Representation in Germany's Regional States: The Puzzle of Uneven Dynamics. *West European Politics*, 36(3), 634-651.
- Schoonvaere, Q. (2013). *Demografische studie over de populatie van Turkse herkomst in België*. In opdracht van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding en het Centre de Recherche en Démographie en Sociétés (Demo, UCL). Opgehaald op 7 oktober 2015 van <http://www.diversiteit.be/belgi%C3%AB-turkije-50-jaar-migratie>.
- Searing, D.D. (2012). Foreword. In Blomgren, M. en Rozenberg, O. (red.), *Parliamentary Roles in Modern Legislatures* (p.66 - 84). New York: Routledge.
- Tillie, J. (2000). *De etnische stem. Opkomst en stemgedrag van migranten tijdens gemeenteraadsverkiezingen 1986-1998*. Utrecht: Forum.
- Zapata-Barrero, R. en Gropas, R. (2012). Active Immigrants in Multicultural Contexts: Democratic Challenges in Europe. In Triandafyllidou, A. en Modood, T. (red.), *European Multiculturalisms: Cultural, Religious and Ethnic Challenges* (p. 167 - 192). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht Kamerleden met etnische minderheidsachtergrond

Naam	Partij	Etnische minderheidsachtergrond	Geslacht
Almaci Meyrem	Ecolo-Groen	Turks	V
Ben Hamou Nawal	PS	Turks – Marokkaans	V
Belhouari Talbia	PS	Marokkaans	V
Boukourna Mohammed	PS	Marokkaans	M
Cavdarli Cemal	sp.a	Turks	M
Demir Zuhail	N-VA	Turks-Koerdisch	V
Douifi Dalila	sp.a	Algerijns	V
El Khadraoui Saïd	sp.a	Marokkaans	M
Jabour Mohammed	PS	Marokkaans	M
Kir Emir	PS	Turks	M
Kitir Meryame	sp.a	Marokkaans	V
Laaouej Ahmed	PS	Marokkaans	M
Lahssaini Fouad	Ecolo-Groen	Marokkaans	M
Lanjri Nahima	CD&V	Marokkaans	V
Madrane Rachid	PS	Marokkaans	M
Mahassine Chokri	SP	Marokkaans	M
Nagy Marie	Ecolo	Colombiaans	V
Nyanga-Lumbala Jeanne	cdH	Congolees	V
Özen Özlem	PS	Turks	V
Pehlivan Fatma	sp.a	Turks	V
Sminate Nadia	N-VA	Marokkaans	V
Talhaoui Fauzaya	Agalev-Ecolo	Marokkaans	V
Temsamani Anissa	sp.a	Marokkaans	V
Yalçın Hilâl	CD&V	Turks	V
Yüksel Veli	CD&V	Turks	M

Bijlage 2: Overzicht Kamerleden zonder etnische minderheidsachtergrond

Naam	Partij	Geslacht
Baille Bernard	Ecolo	M
Bastin Christophe	cdH	M
Blanchart Philippe	PS	M
Claes Dirk	CD&V	M
Dedry Anne	Groen	V
de Donnea François-Xavier	MR	M
De Meulemeester Ingeborg	N-VA	V
Degroote Koenraad	NV-A	M
Dehu Maurice	PS	M
Dewael Patrick	Open VLD	M
D'hondt Denis	MR	M
Fournaux Richard	MR	M
Goffin Philippe	MR	M
Henry Olivier	PS	M
Lachaert Egbert	Open VLD	M
Lansens Patrick	spa.a	M
Meureau Robert	PS	M
Moriau Patrick	PS	M
Pieters Dirk	CD&V	M
Schalck Daan	spa.a	M
Temmerman Karin	spa.a	V
Vandeput Steven	NV-A	M
van der Hoofth Kathleen	Open VLD	V
Van Rompuy Eric	CD&V	M
Verhaert Inga	spa.a	V

Bijlage 3: Codeboek

Algemene richtlijnen:

1. Lees aandachtig de gehele schriftelijk gestelde vraag
2. Overloop alle variabelen
3. Het is belangrijk dat in de schriftelijk gestelde vraag aangeduid kan worden op welke manier is gecodeerd.

Nr.	Naam Variabele	Omschrijving variabele	Codering
Deel I – Administratieve gegevens¹			
1.	Codenummer	Uniek codenummer dat aan elke schriftelijke vraag wordt toegekend.	
2.	Datum	Datum waarop de schriftelijke vraag werd ingediend. Genoteerd als DD.MM.JJJ. <i>Voorbeeld: 01 januari 2014 wordt 01.01.2014.</i>	DD.MM.JJJJ
3.	Zittingsperiode	Nummer van de zittingsperiode waarin de vraag werd gesteld	1= 54 (2014-2016) 2= 53 (2010-2014) 3= 52 (2007-2010) 4= 51 (2003-2007) 5= 50 (1999-2003) 6= 49 (1995-1999)
4.	Titel	Titel van de vraag	
5.	Auteur	Auteur van de vraag	1= Almaci Meyrem 2= Ben Hamou Nawal 3= Belhouari Talbia 4= Boukourna Mohammed 5= Cavdarli Cemal 6= Demir Zuhul 7= Douifi Dalila 8= El Khadraoui Saïd 9= Jabour Mohammed 10= Kir Emir 11= Kitir Meryame 12= Laaouej Ahmed 13= Lahssaini Fouad 14= Lanjri Nahima 15= Madrane Rachid 16= Mahassine Chokri 17= Nagy Marie 18= Nyanga-Lumbala Jeanne

¹ Inspiratie voor de variabelen in Deel I – Administratieve gegevens gehaald uit: Leurdijk, A. (1999). Televisiejournalistiek over de multiculturele samenleving. Amsterdam: Het Spinhuis en uit Jacobs, L. en Hooghe, M. (2014). *Roldiversiteit op de Vlaamse en Franstalige Televisie*. In opdracht van Steunpunt Media. Opgehaald op 30 november 2015 van <http://www.steunpuntmedia.be/wp-content/uploads/2014/04/Roldiversiteit-op-de-Vlaamse-en-Franstalige-Televisie.pdf>.

			19= Özen Özlem 20= Pehlivan Fatma 21= Sminate Nadia 22= Talhaoui Fauzaya 23= Tamsamani Anissa 24= Yalçın Hilâl 25= Yüksel Veli 26= Baille Bernard 27= Bastin Christophe 28= Blanchart Philippe 29= Claes Dirk 30= Dedry Anne 31= de Donnea François-Xavier 32= De Meulemeester Ingeborg 33= Degroote Koenraad 34= Dehu Maurice 35= Dewael Patrick 36= D'hondt Denis 37= Fournaux Richard 38= Goffin Philippe 39= Henry Olivier 40= Lachaert Egbert 41= Lansens Patrick 42= Meureau Robert 43= Moriau Patrick 44= Pieters Dirk 45= Schalck Daan 46= Temmerman Karin 47= Vandeput Steven 48= van der Hoof Kathleen 49= Van Rompuy Eric 50= Verhaert Inga
6.	Geslacht	Gaat het om een mannelijk of vrouwelijk Kamerlid?	1= Man 2= Vrouw
7.	Leeftijd	Wat is de leeftijd van het Kamerlid (in jaren)?	
8.	Etniciteit	Welke etnische minderheidsachtergrond heeft het kamerlid?	1= Marokkaans 2= Turks 3= Congolees 4= Turks-Marokkaans 5= Turks-Koerdisch 6= Algerijns 7= Colombiaans 8= Anders 9= Geen etnische minderheidsachtergrond
9.	Partij	Tot welke politieke partij behoort het kamerlid?	1= CD&V (voorheen CVP) 2= cdH (voorheen PSC) 3= Ecolo-Groen (samentrekking Groen! En Ecolo, voorheen Agalev) 4= MR 5= N-VA 6= Open Vld (voorheen VLD) 7= PS

			8= sp.a
10.	Departement	Onder welk departement kan de vraag worden geschaard?	1= Armoedebestrijding, Gelijke Kansen en Personen met een beperking. 2= Asiel en Migratie, Maatschappelijke integratie, Gezinsbeleid 3= Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Europese Zaken 4= Consumentenzaken 5= Defensie, Ambtenarenzaken 6= Energie, Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling 7= Financiën 8= Justitie 9= Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie 10= Mobiliteit 11= Ontwikkelingssamenwerking, Digitale Agenda, Telecommunicatie en Post 12= Overheidsbedrijven, Wetenschapsbeleid en Ontwikkelingssamenwerking 13= Pensioenen 14= Sociale fraude en Privacy 15= Sociale Zaken en Volksgezondheid 16= Veiligheid en Binnenlandse Zaken 17= Werk, Economie en Consumenten
Deel II – Inhoudelijke kenmerken			
1.	Thema ²	Wat is het thema van de schriftelijk gestelde vraag? <i>Voorbeelden: wetgeving dubbele nationaliteit, hinder aanvraag visa kort verblijf, nepezelfstandigen, diversiteit bij politiediensten.</i>	
2.	Trefwoord	Onder welk trefwoord valt de schriftelijk gestelde vraag?	1= Algerije 2= Asielrecht 3= Bescherming van minderheden 4= Bestrijding van discriminatie 5= Buitenlandse Staatsburger 6= Dubbele Nationaliteit 7= Kongo 8= Etnische discriminatie 9= Etnische groep 10= Illegale migratie 11= Immigratie 12= Integratie van Migranten 13= Islam 14= Islamitisch recht

² Inspiratie voor variabele gehaald uit: Leurdijk, A. (1999). Televisiejournalistiek over de multiculturele samenleving. Amsterdam: Het Spinhuis.

			15= Marokko 16= Migrant 17= Migratie 18= Migratiebeleid 19= Naturalisatie 20= Racisme 21= Rechten van minderheden 22= Schijnhuwelijk 23= Slachten van dieren 24= Toelating van vreemdelingen 25= Turkije 26= Uitwijzing
3.	Aantal	Hoeveel vragen stelt het Kamerlid in de schriftelijk gestelde vraag?	1= 1 2= 2 3= 3 4= 4 5= 5 6= 6 7= 7 8= 8 9= 9 10= 10 11= 11 12= 12
4.	Type	Wat is het type van de schriftelijk gestelde vraag? <i>Let op hier wordt per vraag gecodeerd. Dus als een Kamerlid vier verschillende vragen stelt in de schriftelijk gestelde vraag wordt er vier keer gecodeerd.</i>	1= Vraag om cijfers, bedragen, statistieken of overzichten. 2= Vraag naar redenen/oorzaak/het waarom/het hoe/verklaringen/verduidelijking/uitleg 3= Vraag om standpunt/interpretatie/mening van de Minister/Staatssecretaris of zijn of haar administratie 4= Vraag om standpunt/interpretatie/mening van anderen (denk aan bijvoorbeeld DVZ) 5= Vraag naar maatregelen/sancties/acties/verbeteringen/onderzoek /strategieën/resultaten uit het verleden 6= Vraag naar maatregelen/sancties/acties/verbeteringen/onderzoek /strategieën/aanpassingen voor de toekomst
5.	Focus	Ligt de focus van de schriftelijk gestelde vraag bij etnische minderheden?	1= Etnische minderheden zijn het hoofdonderwerp 2= Etnische minderheden zijn het nevenonderwerp 3= Één bepaalde etnische minderheidsgroep is het hoofdonderwerp 4= Één bepaalde etnische minderheidsgroep is het nevenonderwerp 5= Etnische minderheden zijn geen

			onderwerp
6.	Minderheidsgroep ³	Indien in de schriftelijk gestelde vraag wordt verwezen naar een etnische minderheidsgroep of persoon met een etnische minderheidsachtergrond, over welke groep of persoon is er dan sprake, ofwel welke groep of persoon wordt er geïdentificeerd in de vraag?	1= Aziatisch 2= Baltische Staten en Rusland 3= Maghrebijnen (Marokko, Tunesië, Algerije, Libië) 4= Midden-Oosten (Egypte, Saoedi-Arabië, Syrië, Iran, Irak, Jordanië etc.) 5= Oost-Europeanen 6= Sub-Saharaanse Afrikanen 7= Turken 8= Zuid/Midden-Amerika 9= Moslims 10= Andere 11= Er wordt geen specifieke afkomst aangeduid/etnische minderheden in het algemeen 12= Onduidelijk 98= Niet van toepassing
7.	Toon ⁴	<p>Wat is de toon van de schriftelijk gestelde vraag?</p> <p><i>Let op het gaat hierbij om de toon die het Kamerlid hanteert.</i></p> <p><i>Bijvoorbeeld:</i> <i>"Dit is één van de grote gevolgen van de opvangcrisis. Door het gebrek aan een stabiele verblijfplaats verdwijnen deze jongeren onder de radar van de hulpverlening en bijstand waar ze recht op hebben."</i> <i>Deze vraag kan als negatief worden gecodeerd.</i></p> <p><i>Wanneer het Kamerlid kort iets positiefs aanhaalt en verder negatieve zaken dan wordt de vraag als negatief gecodeerd als het negatieve duidelijk zwaar doorweegt.</i> <i>Indien de schriftelijk gestelde vraag zowel positief als negatief is, is het gebalanceerd.</i></p> <p><i>Negatieve indicatoren: crisis, moeilijkheden, slachtoffer, omslachtig, dreiging, falen, probleem.</i> <i>Positieve indicatoren: winst, verbeteren,</i></p>	1= Positief 2= Negatief 3= Neutraal 4= Gebalanceerd

³ Inspiratie voor variabele gehaald uit: Devroe, I. (2007). Gekleurd nieuws? De Voorstelling van etnische minderheden in het nieuws in Vlaanderen [scriptie]. Ongepubliceerd manuscript, Universiteit Gent, Departement Communicatiewetenschap.

⁴ Inspiratie voor variabele gehaald uit: Sevenans, J. (2012). Het ene nieuws is het andere niet. Een kwantitatieve analyse van de rol van media-inhoud bij politieke agendasetting [masterscriptie]. Ongepubliceerd manuscript, Universiteit Antwerpen, Departement Politieke en Sociale Wetenschappen.

		<i>voorspoedig, hervorming, succes, voordeel.</i>	
8.	Toon ⁵	<p>Indien er in de schriftelijk gestelde vraag gerefereerd wordt aan etnische minderheden of een persoon met een etnische minderheidsachtergrond van welke toon is er dan sprake?</p> <p><i>Let op hierbij geldt dat het om de toon specifiek voor de aangehaalde etnische minderheidsgroep of persoon met een etnische minderheidsachtergrond gaat.</i></p> <p><i>Bijvoorbeeld:</i> <i>“Leyla Zana, een Turkse politica en mensenrechtenverdedigster van Koeridische afkomst verdwijnt voor de tweede keer achter de tralies, nu voor tien jaar. In 1991 werd ze de eerste Koeridische vrouw die een zetel in het Turkse parlement bemachtigde. (...) Ze werd erkend als politieke gevangene en ontving in 1995 de Sacharov-prijs voor de vrijheid van denken van het Europees Parlement.”</i> <i>Deze vraag kan als positief worden gecodeerd.</i></p> <p><i>Wanneer het Kamerlid kort iets positiefs aanhaalt en verder negatieve zaken dan wordt de vraag als negatief gecodeerd als het negatieve duidelijk zwaar doorweegt. Indien de schriftelijk gestelde vraag zowel positief als negatief is, is het gebalanceerd.</i></p>	<p>1= Positief 2= Negatief 3= Neutraal 4= Gebalanceerd 98= Niet van toepassing</p>
9.	Probleem	Indien er een probleem in de schriftelijk gestelde vraag wordt gesignaleerd, hoe kan het probleem in de vraag dan worden gedefinieerd? Als een ...	<p>1= Economisch probleem 2= Religieus probleem 3= Veiligheidsprobleem 4= Sociaal-cultureel probleem 5= Maatschappelijk probleem 6= Administratief-technisch probleem 7= Gezondheidsprobleem 98= Niet van toepassing</p>
10.	Verantwoordelijk	Indien er een probleem in de schriftelijk gestelde vraag wordt gesignaleerd, wie houdt het Kamerlid verantwoordelijk voor het probleem?	<p>1= Minderheidsgroep of persoon met minderheidsachtergrond 2= Meerderheidsgroep of persoon uit een meerderheidsgroep 3= Belgische Overheid/Overheidsinstanties 4= Buitenlandse Overheid/Overheidsinstanties 5= Belgische bedrijven/organisaties niet</p>

⁵ Inspiratie voor variabele gehaald uit: Sevenans, J. (2012). Het ene nieuws is het andere niet. Een kwantitatieve analyse van de rol van media-inhoud bij politieke agendasetting [masterscriptie]. Ongepubliceerd manuscript, Universiteit Antwerpen, Departement Politieke en Sociale Wetenschappen.

			<p>gerelateerd aan de overheid</p> <p>6= Buitenlandse bedrijven/organisaties niet gerelateerd aan de overheid</p> <p>7= Europa/Europese instellingen</p> <p>8= Terroristische organisaties</p> <p>9= Anders</p> <p>98= Niet van toepassing</p>
11.	Oplossen	Indien er een probleem in de schriftelijk gestelde vraag wordt gesignaleerd, wie zou volgens het Kamerlid kunnen zorgen voor een oplossing van het probleem?	<p>1= Belgische Overheid/Overheidsinstanties</p> <p>2= Buitenlandse Overheid/Overheidsinstanties</p> <p>3= Bedrijven organisaties niet gerelateerd aan de overheid</p> <p>4= Europa/Europese instellingen</p> <p>5= Anders</p> <p>98= Niet van toepassing</p>
12.	Referentie ⁶	<p>Indien er in de schriftelijk gestelde vraag gerefereerd wordt aan etnische minderheden of een persoon met een etnische minderheidsachtergrond op welke manier wordt de groep of de persoon dan afgeschilderd?</p> <p><i>Uitleg begrippen:</i></p> <p><i>Slachtoffer: kan omschreven worden als iemand die direct of indirect fysiek, psychisch of materieel lijdt of te lijden heeft gehad onder geweld, ramp, oorlog, schending van universele mensenrechten, onderscheid, uitsluiting of beperkingen.</i></p> <p><i>Bedreiging: wanneer een persoon of groep ervoor zorgt dat de (algemene) veiligheid van een persoon of personen in gevaar is/in gevaar kan zijn/in gevaar worden gebracht/in gevaar kan worden gebracht.</i></p>	<p>1= Slachtoffer</p> <p>2= Bedreiging</p> <p>98= Niet van toepassing</p>
13.	Belangen (1)	Vloeit uit de schriftelijk gestelde vraag voort dat het kamerlid pleit voor de belangen van een bepaalde groep?	<p>1= Ja</p> <p>2= Nee</p>
14.	Belangen (2)	<p>Indien uit de schriftelijk gestelde vraag voortvloeit dat het kamerlid pleit voor de belangen van een bepaalde groep, voor welke groep pleit het Kamerlid dan?</p> <p><i>Let op denk bij de keuzemogelijkheid 'niet-minderheidsgroep' aan bijvoorbeeld Belgen, autochtonen, EU-burgers, EU-studenten. De keuzemogelijkheid 'Minderheidsgroep' gaat puur om personen als allochtonen, vreemdelingen, vluchtelingen, asielzoekers, niet-EU-burgers etc.</i></p>	<p>1= Minderheidsgroep</p> <p>2= Een niet-minderheidsgroep</p> <p>3= Beiden</p> <p>98= Niet van toepassing</p>

⁶ Inspiratie voor variabele gehaald uit: Devroe, I. (2007). Gekleurd nieuws? De Voorstelling van etnische minderheden in het nieuws in Vlaanderen [scriptie]. Ongepubliceerd manuscript, Universiteit Gent, Departement Communicatiewetenschap.

15.	Onderwerp	<p>Wordt het onderwerp van de schriftelijk gestelde vraag in verband gebracht met 'terrorisme', 'jihadisme', 'fundamentalisme' of 'radicalisering'?</p> <p><i>Let op het volgende wordt onder de gegeven termen verstaan:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Terrorisme: het plegen van of dreigen met op mensenlevens gericht geweld, met als doel maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen of politieke besluitvorming te beïnvloeden.⁷</i> - <i>Jihadisme: activiteiten die gericht zijn op het leveren van een bijdrage aan de gewapende strijd tegen het Westen en tegen andere gepercipieerde vijanden van de Islam.⁸</i> - <i>Fundamentalisme: er wordt teruggegrepen naar normen en waarden zoals deze oorspronkelijk bekend en algemeen gebruikelijk waren.⁹</i> - <i>Radicalisering: het fenomeen waarbij mensen standpunten, ideeën en meningen aannemen die kunnen leiden tot daden van terrorisme.¹⁰</i> 	<p>1= Ja 2= Nee</p>
16.	Groepsbewustzijn	<p>Vloeit uit de schriftelijk gestelde vraag voort dat het kamerlid migratie ervaringen, moedertaal, culturele of religieuze verwantschap of andere banden deelt met etnische minderheden?</p>	<p>1= Ja 2= Nee 98= Niet van toepassing</p>

⁷ Omschrijving van het begrip 'terrorisme' is gehaald uit: Bakker, E. (2008). Terrorismen en politiek gewelddadig activisme in Nederland. *Jaarboek vrede en veiligheid*, 221-236.

⁸ Omschrijving van het begrip 'jihadisme' is gehaald uit: Poot, C.J. de, Sonnenschein, A. (2009). Jihadistisch terrorisme in Nederland. Een beschrijving op basis van afgesloten opsporingsonderzoeken. In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Nederlandse Ministerie van Justitie. Opgehaald op 18 december 2015 van http://repository.tudelft.nl/assets/uuid:493636e7-90e8-47c6-b1e4-c28ce84d2a3a/ob281-volledige-tekst_tcm44-251895.pdf.

⁹ Omschrijving van het begrip 'fundamentalisme' is gehaald uit: Meerten, M. van (2014). Het "F" woord. De maatschappijwetenschappen over fundamentalisme. Ongepubliceerd manuscript, Universiteit Utrecht, Departement Geesteswetenschappen.

¹⁰ Omschrijving van het begrip 'radicalisering' is gehaald uit: Veldhuis, T. en Bakker, E. (2007). Causale factoren van radicalisering en hun onderlinge samenhang. *Vrede en Veiligheid*, 36(4), 447-470.

Bijlage 4: Lijst van tabellen en figuren

Tabel 1	Op welke manier wordt een groep of persoon met etnische minderheidsachtergrond in de schriftelijk gestelde vragen afgeschilderd	41
Tabel 2	Verschillen aangaande focus tussen de schriftelijke vragen gesteld door Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond	43
Tabel 3	Verschillen aangaande definiëring van een probleem tussen de schriftelijke vragen gesteld door Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond	44
Tabel 4	Verschillen aangaande het verantwoordelijk houden voor een probleem tussen de schriftelijke vragen gesteld door Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond	46
Tabel 5	Verschillen aangaande het onderwerp in verband brengen met terrorisme, jihadisme, fundamentalisme en radicalisering tussen de schriftelijke vragen gesteld door Kamerleden met en zonder etnische minderheidsachtergrond	47
Tabel 6	Op welke manier wordt een groep of persoon met etnische minderheidsachtergrond in de schriftelijk gestelde vragen afgeschilderd	48
Tabel 7	Verschillen tussen de schriftelijke vragen van Kamerleden aangaande welke persoon of groep met etnische minderheidsachtergrond in de schriftelijke vragen wordt geïdентificeerd	50
Tabel 8	Verschillen tussen de schriftelijke vragen van Kamerleden aangaande het viseren van moslims in de schriftelijke vragen	51
Tabel 9	Resultaten binaire logistische regressieanalyse met uitdrukkelijk noemen van personen met een islamitische achtergrond in schriftelijk gestelde vragen als afhankelijke variabele	53
Figuur 1	Verdeling schriftelijk gestelde vragen naar trefwoorden door de Kamerleden tussen 1995-2015.	30